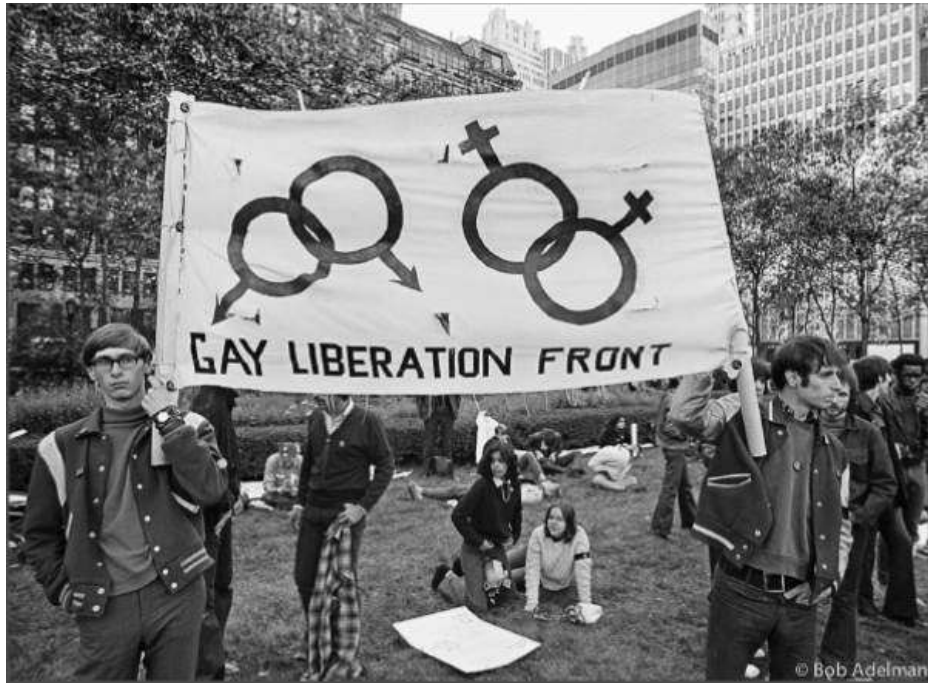

אוניברסיטת חיפה
הפקולטה למדעי הרוח
החוג לתולדות ישראל
תכנית חכמ"ה

התפתחות הפוליטיקה של המיעוטים המיניים בעולם המערבי (1869-1990)

עבודה סמינריונית בהנחיית ד"ר גילת גופר
לסיכום הקורס "הלאומיות היהודית והתנועה הציונית"
פרופ' דני גוטוויין

דותן ברום

ינואר 2016

תוכן עניינים

מבוא

3

פרק א': מפרקטיקה לזהות -

התפתחות הזהות המינית במסגרת הקפיטליזם

7

פרק ב': זהויות פוליטיות מתגבשות -

מהמצאת המונח "הומוסקסואל" ועד עליית הנאציזם (1869-1933)

13

פרק ג': מיעוטים מיניים בעידן הקפיטליזם הצרכני -

ממלחמת העולם השנייה ועד משבר האיידס (1941-1981)

19

פרק ד': קפיטליזם מאוחר, פוסטמודרניזם וצמיחתה של פוליטיקה קווירית (1981-1990)

27

סיכום

36

ביבליוגרפיה

37

מאה וחמישים השנים האחרונות היו שנים סוערות בעבור מי שתשוקתם המינית או זהותם המגדרית חורגת מהנורמה החברתית. אלה היו שנים דחוסות בהתנסויות חדשות, במושגים חדשים, בהתארגנויות מסוגים ובגדלים שטרם נראו בהיסטוריה של המיעוטים המיניים, במאבקים יומיומיים לצד רגעי שיא פוליטיים, בגיבושן של זהויות מיניות פוליטיות מובחנות, בהשתנותן ואולי גם בראשית התפוררותן.

בעבודתי אנסה להתחקות אחר הפוליטיקה של המיעוטים המיניים בתקופה זו, לתאר את השינויים שחלו בה ולהציע להם הסברים. נקודת המבט שלי לאורך רוב העבודה תהיה ממעוף הציפור: ניסיון למצוא דפוסים רחבים של השינויים בפוליטיקה של המיעוטים המיניים. מדי פעם אדרש למקרה מבחן היסטורי ספציפי, או אצלול אל נקודה מסוימת בזמן ובמרחב כדי לנסות לתאר את ההיסטוריה מעיניהם של מי שלקחו בה חלק, אבל גם סוג הכתיבה הזה ישמש אותי כדי לערוך הפשטה של האירועים הנקודתיים בניסיון להצביע על מגמות רחבות יותר. מן הסתם, לסוג כתיבה כזאת יש גם מחירים. עיון ברזולוציות גבוהות יותר, בזירות פוליטיות ספציפיות, באישים ספציפיים ובתשומת לב לשינויים פוליטיים המתחוללים על פני חודשים או שנים ספורות, היה מניב, סביר להניח, מסקנות שונות ומורכבות יותר. העיון הרחב מטאטא מעל פני השטח גורמים כמו אינטרסים אישיים או בריתות פוליטיות קונקרטיות, ומקשה את המבט המשתהה על חברה מסוימת ברגע היסטורי מסוים – סוג המבט ההכרחי כדי להבחין בקשרים המורכבים שבין הזירה הפוליטית והזירה התרבותית, למשל.

שאלה היסטוריוגרפית נוספת העולה מסוג כתיבה שכזה נוגעת לתפקידו של ההיסטוריון: האם תכלית הכתיבה ההיסטורית היא תיאור מדויק ככל הניתן של חברה מסוימת בעבר או שמא גיבושה של תאוריה שתציע הסבר לדפוסים דומים של הפעילות האנושית בזמנים שונים ובחברות שונות. לדידי, על ההיסטוריון לאחוז במתח הזה כמתח דיאלקטי, שבו תיאור עשיר ומורכב של חברות האדם בעבר מזין את התאוריה באמצעות הפשטה ובאמצעות עימות ואימות מול התיאור כמקרה מבחן, ובמקביל התאוריה משמשת כלי אנליטי לניתוח הממצאים ההיסטוריים לכדי תיאור מהימן של העבר. זאת הגישה שניסיתי לנקוט בה כאן.

ההסברים שאני מבקש למצוא לשינויים באסטרטגיות הפוליטיות של המיעוטים המיניים הם הסברים מטריאליים. כלומר, אני מחפש אחר שינויים ממשיים במציאות - שינויים כלכליים, מלחמות, חידושים טכנולוגיים, שינויים בצורת המשטר, אסונות טבע, שינויי אקלים או מגפות – כגורמים המחוללים את השינויים שאתאר. המציאות, כמובן, מורכבת מאד וכוללת מערכת יחסים מורכבת בין שפה, קודים תרבותיים, מבנים חברתיים ומשפטיים ומערכות כלכליות. אין בכוונתי לטעון למטריאליזם וולגרי המאפיין כמה כותבים מרקסיסטיים. כשיתאפשר לי, אנסה להצביע על מערכת היחסים המורכבת הזאת מול מקרי המבחן הקונקרטיים שבהם אעסוק. עם זאת, הנחת העבודה שלי בכתיבה היא ששינויים עמוקים במבנה הכלכלי משפיעים על המבנה החברתי, על יחסי הכוח בחברה, על המבנה הפוליטי והמשפטי שלה ואפילו על התרבות והשפה.

בכך אני מסתמך במיוחד על עבודתו של פרדריק ג'יימסון "פוסטמודרניזם או ההיגיון התרבותי של הקפיטליזם המאוחר". ג'יימסון מניח שניתן לחלק את ההיסטוריה הכלכלית של הקפיטליזם לכמה שלבים נבדלים, שלכל אחד מהם מתאימה "דומיננטה תרבותית". הוא אינו גורס כי קיימת התאמה חד-חד-ערכית בין מבנה כלכלי ובין צורה תרבותית וגם לא כי כל שלב כזה הוא הומוגני ותחום במדויק. תחת זאת, הוא מניח כי המבנה הכלכלי קובע אלו מאפיינים תרבותיים יהפכו למשמעותיים,

יזכו למשאבים כלכליים וחברתיים ויהפכו ל"שדה הכוח שבתוכו חייבים לפלס את דרכם דחפים תרבותיים מסוגים שונים מאוד".ⁱ משמעות הדבר היא שמאפיינים תרבותיים המזוהים עם שלב כלכלי מסוים יכולים להופיע גם לפניו או אחריו, אבל רק במהלכו הם ימוסדו לכדי מוסדות תרבותיים משמעותיים.

העבודה מתקיימת בשטח התחום בין שני צירים היסטוריוגרפיים: ציר הפריודיזציה של הקפיטליזם מחד גיסא וציר הפריודיזציה של הפוליטיקה של המיעוטים המיניים מאידך גיסא. ג'יימסון מציג בספרו פריודיזציה של הקפיטליזם המאוחר המתבסס על זאת של הכלכלן המרקסיסטי ארנסט מנדל (Mandel). מנדל מחלק את הקפיטליזם לשלב כלכלת השוק (החל מייצור באמצעות מכונות המונעות על-ידי מנועי קיטור ב-1848), שלב המונופול והאימפריאליזם (החל מתחילת ייצורם של מנועי חשמל ובערה פנימית בשלהי המאה ה-19) ושלב הנאו-קפיטליזם או הקפיטליזם המאוחר (החל מייצור המשתמש במתקנים אלקטרוניים או גרעיניים בשנות ה-40 של המאה ה-20). הפריודיזציה של הקפיטליזם שאתבסס עליה בעבודה שונה מעט. הפרק הראשון יבחן את השינויים שהתחוללו במבנה המשפחה וביחס לזהות המינית בעקבות המעבר לקפיטליזם באירופה ובצפון אמריקה. תאריך סמלי למעבר לקפיטליזם הוא גילוי אמריקה בשנת 1492, שחולל את המעבר למרקנטליזם, השלב הראשון של הקפיטליזם. עם זאת, עיקר הפרק יתמקד בשינויים הדרמטיים יותר שהתחוללו במבנה המשפחה בעקבות המהפכה התעשייתית, שההיסטוריון הכלכלי הבריטי ת"ס אשטון ממקם את ראשיתה בשנת 1760, עם התעצמות תהליך הגידור (Enclosure) בבריטניה ועם העלייה הדרמטית בכמות האוכלוסיה.ⁱⁱ

הפרק השני מתמקד באירופה, ובמיוחד בגרמניה, בתקופת הקפיטליזם התעשייתי ומבקש לבחון את סוג הפוליטיקה שהתאפשרה במבנה החברתי הזה. תחת המונח "קפיטליזם תעשייתי" אני כולל את שלב כלכלת השוק ואת שלב המונופול בפריודיזציה של מנדל כחטיבה אחת.

הפרק השלישי עוסק במעבר מהקפיטליזם התעשייתי לקפיטליזם צרכני ומבקש להצביע על האסטרטגיות הפוליטיות המאפיינות את חברת הצריכה, במיוחד בארצות הברית. שלב הקפיטליזם הצרכני מקביל לשלב הנאו-קפיטליזם בפריודיזציה של מנדל, אך אני מבקש להשתמש במונח "קפיטליזם צרכני" כדי להדגיש את מרכזיות הצריכה במבנה שלו וגם כדי לערוך הפרדה בינו ובין שלב מתקדם יותר של הקפיטליזם, אותו אכנה בשם "קפיטליזם מאוחר".

הפרק האחרון עוסק בעלייתה של פוליטיקה קווירית פוסטמודרנית. לו הייתי נאמן לשיטתו של ג'יימסון, היה עליי למקם את הפרק הזה תחת התקופה אותה כיניתי "קפיטליזם צרכני". עם זאת, נדמה לי שלפחות בכל הנוגע לפוליטיקה של מיעוטים מיניים בארצות הברית, תובנותיו של ג'יימסון רלוונטיות במיוחד לשלב מאוחר מעט יותר, המאופיין ברידה במרכזיות המדינה, בעליית כוחם של תאגידיים רב-לאומיים, בעלייתה של טכנולוגיית המידע (עם הצגתו של המחשב האישי בשנת 1975 ושל האינטרנט בשנת 1991) ובהיפרדות מאידאולוגיות גדולות, בין השאר בעקבות התפרקות הגוש המזרחי (1989) והתפוררות ברית המועצות (1991). את השלב הזה אכנה בשם "הקפיטליזם המאוחר".

הפריודיזציה המרכזית יותר המכתיבה את החלוקה של העבודה לפרקים היא הפריודיזציה של הפוליטיקה של המיעוטים המיניים. ג'ואן קלי-גדול התייחסה במאמרה "האם היה רנסנס לנשים?" לשאלת המגדר בפריודיזציה המקובלת של ההיסטוריה. היא טוענת שם שהפריודיזציה המקובלת של ההיסטוריה נוגעת לאירועים ולמבנים חברתיים היסטוריים המתארים בעיקר את התנסויותיהם של גברים ומשמיטה את סיפורן של הנשים בהיסטוריה (מה שמכונה "Herstory").ⁱⁱⁱ בעקבותיה, אני מבקש

לטעון כי כתיבתה של היסטוריה של המיעוטים המיניים מחויבת להתייחס לאירועים המכוננים של הקהילות המיניות והמגדריות השונות כקווי פרשת המים ההיסטוריים, מאחר שהאירועים המכתיבים את הפריודיזציה המקובלת של ההיסטוריה נוטים לספר סיפור המשמיט את התנסויותיהן. קווי פרשת המים ההיסטוריים שבחרתי להשתמש בהם כדי לתחם את התקופות בהיסטוריה של המיעוטים המיניים הם טביעת המונח "הומוסקסואל" ותחילת פעילות פוליטית הומוסקסואלית בגרמניה בשנת 1869, עליית הנאציזם לשלטון בגרמניה בשנת 1933, כניסת ארצות הברית למלחמת העולם השנייה בשנת 1941, מהומות סטנוול בשנת 1969 והתפרצות משבר האיידס בארצות הברית בשנת 1981. בפרקים עצמם אסביר מדוע אלה האירועים המכוננים בהיסטוריה של המיעוטים המיניים. כפי שציינתי קודם, אני מבקש לערוך סינתזה בין שני סוגי הפריודיזציה שהצגתי ולטעון כי התקופה שבין 1869 ל-1933 טבועה בחותם הקפיטליזם התעשייתי, זאת שבין 1941 ל-1981 בחותם הקפיטליזם הצרכני וזו שהחלה עם משבר האיידס ב-1981 טבועה בחותם הקפיטליזם המאוחר. את הפרק האחרון החלטתי לסיים בשנת 1990, שנת הקמת הארגון Queer Nation וצאת ספרה של ג'ודית באטלר "צרות של מגדר". מדובר בבחירה מעט שרירותית. מנקודת המבט של תקופתנו קשה לסמן את סופה של התקופה שהחלה ב-1981 ואת המעבר לתקופה חדשה. יכול להיות שאנו באותה תקופה עצמה או שאולי ממרחק הזמן נוכל לנתח את תקופתנו אנו ולהבחין בשלב מעבר חשוב כלשהו.

הערה היסטוריוגרפית חשובה נוספת נוגעת לשימוש במושגים. כאשר דנים בקטגוריות זהות, חשוב להיות רגישים לשמות השונים שתחתם התארגנו קטגוריות אלו ולשימושים השונים בשמות. בימינו, נהוג להשתמש במונחים "קהילת הלהט"ב"¹ או "הקהילה הגאה" כשמות-גג לכלל המיעוטים המיניים. לעתים נעשה שימוש גם במונח "קוויר" על הטיותיו. כל אחד מהמונחים האלה נולד בהקשר היסטורי נתון וטעון במשמעויות פוליטיות. גם הצבתם של לסביות, הומואים, טרנסג'נדרס וביסקסואלים תחת מטרייה אחת אינה בחירה מובנת מאליה ויש מי שיטענו שיש הבדלים משמעותיים בין ההיסטוריות של "האותיות השונות בלהט"ב" ויש אף מי שיטענו שהכללת ההיסטוריות השונות האלה תחת מונח אחד יוצרת הטיה לטובת היסטוריה של הומוסקסואלים ומשטטשת את ההיסטוריות הספציפיות של לסביות, של ביסקסואלים ושל טרנסג'נדרס. במהלך הכתיבה היה חשוב לי להתייחס לכל אחד מהמונחים המתארים קטגוריית זהות בהקשר ההיסטורי שלו. לכן בחרתי להשתמש במונח "מיעוטים מיניים" בכל מקום שבו נדרשת התייחסות ניטרלית, כזאת העוסקת בתקופה ארוכה שבה השתנו המונחים או כזאת המכלילה כמה קטגוריות זהות שונות. ככלל, במונח "מיעוטים מיניים" אני מתייחס לקבוצות שחיהן אורגנו על בסיס תשוקה מינית ו/או זהות מגדרית החורגות מהנורמה החברתית של חברתן. אני מקבל במידה חלקית את הטענה כי שימוש במונח מכליל כזה מוחק את ההיסטוריות הספציפיות של חלק מהקבוצות המרכיבות אותו. אין ספק שגברים הומוסקסואלים הם הקבוצה הנוכחת ביותר בעבודה ושאינן בה התייחסות להיסטוריה ביסקסואלית, פאנסקסואלית, א-מינית או של אנשים אינטרסקס. ההתייחסות להיסטוריה לסבית ולהיסטוריה טרנסית מצומצמת. אחת הסיבות לבחירה להתמקד בעיקר בהיסטוריה הומוסקסואלית היא העובדה כי הקפיטליזם שילב מוקדם יותר ובאורח משמעותי יותר גברים במערכת העבודה השכירה והוליד מערכת שבה לגברים היתה נוכחות גבוהה בהרבה במרחב הציבורי ובפוליטיקה. כתוצאה מכך, מעורבותם של גברים

1 ראשי תבות של "לסביות, הומואים, טרנסג'נדרס וביסקסואלים". המונח הזה נמצא בתהליכי שינוי בימינו ויש שמבקשים להפוך אותו למונח מכליל יותר בעבור קהילות מיניות ו/או מגדריות שהושטו ממנו ולהוסיף לראשי תבותיו את האותיות המייצגות אותן. בווריאציות השונות הקיימות ניתן למצוא ייצוג לאנשים אינטרסקס, לא-מיניים, לפאנסקסואלים ולקווירים.

הומוסקסואלים בפוליטיקה היתה דומיננטית יותר, ודאי בשלבים הראשונים של הפוליטיקה של המיעוטים המיניים. זוהי בהחלט לקונה בכתיבה, שאפשר היה לטפל בה בעבודה בהיקף רחב יותר. היקפה המצומצם של העבודה כפה עליי לקונות נוספות בכתיבה. לעתים נאלצתי להשמיט את אחד הגורמים שעיצבו את תפישת המיניות או המגדר בתקופה מסוימת. כך, למשל, לא עסקתי בתנועת "רפורמת החיים" הגרמנית (Lebensreform -Bewegung), שהשפיעה השפעה מורכבת על היחס לגוף ולמיניות בתקופת רפובליקת ויימאר. במקרים אחרים נאלצתי לוותר על תיאורן של תנועות פוליטיות או אסטרטגיות פוליטיות, כמו הספרטיזם הלסבי של שנות השבעים והשמונים של המאה ה-20.

על אף הלקונות, אני מקווה שעבודתי תציע לקורא תיאור מספק של ההתפתחויות בפוליטיקה של המיעוטים המיניים במאה וחמישים השנים האחרונות והסברים משכנעים לשינויים שחלו בה. אני מאמין כי תיאור ההתפתחויות הללו בכלים מטריאליים יתרום להבנת ההיסטוריה של המיעוטים המיניים במערב ועשוי אף לסייע בידי ארגוני המאבק בני-זמננו בסימון מטרות פוליטיות עכשוויות ועתידיות למאבק בלהט"בופוביה.

ניצניה הראשונים של העבודה הזאת הופיעו במהלך קורס של ד"ר אילן גור-זאב ז"ל על אודות מה שהוא כינה "הפרוגרסיביות החדשה". אילן נפטר ממחלת הסרטן במהלך אותו קורס. על אף השינויים הגדולים שחלו בעבודה מאותו רעיון ראשוני, אני מקווה שהיא תהיה גלעד קטן לזכרו.

פרק א': מפרקטיקה לזהות - התפתחות הזהות המינית במסגרת הקפיטליזם

בטרם נוכל לבחון את הפוליטיקה של המיעוטים המיניים החל מהמאה ה-19, עלינו לנסות ולהתחקות אחר רגע לידתה. אני מבקש לטעון כי הפוליטיקה המודרנית של המיעוטים המיניים החלה כפוליטיקה המבוססת על זהות, כלומר כפוליטיקה שבבסיסה עומדת קטגוריה המאגדת תחתיה ציבור, החש שאותה קטגוריה היא גורם משמעותי שסביבו מתארגנים חיו, זכרונותיו וחוויותיו. כדי לאתר את רגע לידתה של פוליטיקה כזאת, יהיה עלינו לתאר את תהליך התפתחותה של הזהות המונחת בבסיס הפוליטיקה. עיסוק מעמיק יותר בנושא ויריעה רחבה יותר היו מאפשרים לעסוק בהתפתחות הזהות המינית הפוליטית בהקשר של צמיחתן של זהויות פוליטיות נוספות (מעמדיות, לאומיות, מגדריות) באותה התקופה, אך לאור היקפה המצומצם של העבודה נתמקד בזהות המינית בלבד.

אחת מהנחות המוצא הפופולריות, שרבים אווזים בה בימינו ושמונחת בתשתית הפוליטיקה הליברלית לשחרור המיעוטים המיניים, היא שהאחרונים – קרי, הומואים, לסביות, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים – היו קיימים מאז ומעולם ויתקיימו לעד כאחוז קבוע מהאוכלוסייה.

הנחת מוצא כזאת היא הנחה מהותנית, כלומר כזאת המניחה שהמיניות היא מהות ביולוגית ו/או פסיכולוגית, קבוע (constant) המתקיים בכל חברה אנושית מעצם היותה חברה אנושית. עמדה כזאת כונתה על-ידי ההיסטוריון האמריקאי ג'ון בוזוול עמדה "ריאליסטית", כלומר כזאת המניחה שהמיניות היא מציאות (ריאליה) שאותה ניתן לגלות ושאינה משתנה על-פי ההגדרות החברתיות או התרבותיות. את העמדה ההופכית הוא כינה עמדה "נומינליסטית", כלומר כזאת המניחה שהמיניות האנושית היא גמישה ורב-צורתית (קרי, נעדרת מהות) ושהקטגוריות המיניות השונות הן הגדרות (nomina) חברתיות ותרבותיות המוחלות עליה. עמדה כזאת מכונה גם עמדת ההבניה החברתית. בוזוול גורס כי שתי העמדות הן עמדות בעייתיות במופען המוחלט והקיצוני ומציע לאמץ גרסאות מתונות שלהן במחקר ההיסטורי.^{iv}

ג'ון ד'אמיליו, היסטוריון אמריקאי החוקר את ההיסטוריה של המיעוטים המיניים בארה"ב, מציע במאמרו החשוב "קפיטליזם וזהות ג'יית" (Capitalism & Gay Identity) זוויית היסטורית נומינליסטית מתונה כזאת, המציגה סיפור של קטגוריות זהות מתפתחות ובלתי יציבות. במקרה הזה, מדובר בעמדה מטריאליסטית, התולה את השינוי בקטגוריות הזהות בשינויים במבנה הכלכלי של החברה. בכלכלת התקופה שטרם הקפיטליזם, מסביר ד'אמיליו, המשפחה היוותה מסגרת כלכלית הכרחית, שכל חברה – גברים, נשים וטף – עסקו בפעילות כלכלית לטובת המשפחה. ההישרדות היתה מותנית בשיתוף הפעולה ובחלוקת העבודה בתוך המסגרת הכלכלית המשפחתית, כך שקיום מחוץ למשפחה לא היה אפשרי. גברים ונשים היו כבולים אל תפקידיהם המסורתיים. גברים ונערים עיבדו שטחים חקלאיים בבעלות הגבר ראש המשפחה ונשים ונערות קיימו משקי עזר בסמוך לבית וביצעו פעולות עיבוד (כמו אפיית לחם מקמח או תפירת בגדים מבד) וייצור (כמו אריגת בדים, ייצור סבון וייצור נרות) בתוך הבית. שחרור האשה, למשל, היה מותנה בהפקעת פעולות העיבוד והייצור האלה מהייצור הביתי ובהפקדתן במערכת הייצור הקפיטליסטית. הפקעה כזאת ניתקה את הקשר הגורדי בין האשה ובין פעולות הייצור שלה ופתחה את הפתח לתפישת האשה כשווה לגבר. באופן דומה, זהויות מיניות החורגות מנישואין הטרנסקסואליים התאפשרו רק כשהקפיטליזם החליף את הכלכלה מבוססת המשפחה בכלכלה המבוססת על עבודה שכירה.

"עדות מפרוטוקולים של בתי משפט בניו אינגלנד הקולוניאלית, ממדרשות ומכנסיות, מצביעה על כך

שהתנהגות הומוסקסואלית של גברים ונשים התקיימה במאה ה-17. התנהגות הומוסקסואלית, עם זאת, שונה מזהות הומוסקסואלית. בפשטות, לא היה 'מרחב חברתי' במערכת הייצור הקולוניאלית שאפשר לגברים ולנשים להיות הומואים ולסביות. ההישרדות היתה מובנית סביב השתתפות במשפחה הגרעינית. היו אקטים הומוסקסואליים מסוימים, מעשי סדום בקרב גברים ו'תאוותנות' בקרב נשים, שבוצעו על ידי יחידים, אך המשפחה היתה כה מושרשת עד כי החברה הקולוניאלית חסרה את הקטגוריה 'הומו' או 'לסבית' כתיאור אדם. אפשרי למדי שגברים ונשים מסוימים חוו משיכה עזה יותר אל בני מינם מאשר אל בני המין השני – למעשה, כמה משפטים קולוניאליים מתייחסים לגברים שהתמידו במשיכותיהם 'הבלתי טבעיות' - אך איש לא יכול היה לעצב מהעדפות אלה אורח חיים".^v

טענתו של ד'אמיליו אינה מוגבלת לניו-אינגלנד ואף לא לארצות הברית בלבד. על אף קיומם של שינויים משמעותיים בין חברות שונות על פני חיתוכים גאוגרפיים, מעמדיים, אתניים ודתיים במרחב שאנו מכנים "המערב", נראה שדפוס דומה לזה המתואר על-ידי ד'אמיליו היה נכון גם למרחב דובר הגרמנית באירופה. ההיסטוריון הגרמני האנס מדיק (Medick), למשל, הצביע על השינויים שעברו על המשפחה במרחב זה בין ימי הביניים להמהפכה התעשייתית (מאות 16-19). בין השאר, מתאר מדיק אבדן הדרגתי של הבית כיחידה כלכלית אוטרקית ומעבר למבנה שבו המשפחה עוד היתה אמנם יחידה כלכלית, אך כזאת הנשענת במידה גוברת והולכת על מערכות ייצור, הפצה ואשראי החיצוניות לה. כמו-כן, מתאר מדיק את הצורך ההולך ופוחת בילדים ככח עבודה, במסגרת המעבר מאיכרות לכלכלת בעלי מלאכה.^{vi} במציאות כזאת, ניתן להבין כיצד אפשרויות השרידות של פרטים מחוץ למשפחה הלכו והתרבו, תהליך שהועצם לאחר המעבר לעבודה שכירה ולשוק תעשייתי של ממש, שבו פרטים (בהתחלה גברים ולאחר מכן בהדרגה גם נשים) שחיו מחוץ למסגרת המשפחה היו יכולים להשתכר ולרכוש בכסף מוצרים ומלאכות חיוניים שבעבר יוצרו והוצעו אך ורק במסגרת המשפחה.

מאפיין נוסף של הקפיטליזם הוא העירור המסיבי. באירופה, פירוק האחוזות הפאודליות והמסגרת המסורתית של הכפר דחף איכרים רבים, שבמרבית המקרים היו מנושלים מאדמתם, אל העיר. גם בארה"ב, הפקעת הייצור בחווה המשפחתית לטובת הייצור התעשייתי ריכזה אוכלוסיות גדולות והולכות בערים. העיר, בניגוד לכפר או לחווה, היתה חברה מנוכרת עם מערכות יחסים רופפות ותועלתניות. בעוד המשפחה הכפרית היא מסגרת כוללת, המקיפה את עולם העבודה, את מערכות היחסים הבין-אישיות ואת הפנאי – כלומר, היא קהילה בעלת לכידות ותלות הדדית, בעיר היחסים הם מקוטעים: העירוני יכול לעבוד במקום עבודה א', לשתות בירה בפאב ב' ולהיות חבר בקהילה דתית ג' בלי שקבוצות האנשים שיפגוש בכל אחד מהמקומות תחפופנה. מערכות היחסים הרופפות והתועלתניות שבעיר, יחד עם הגידול באוכלוסייה שהגדיל את הגיוון האנושי שבעיר, יצרו את התנאים שאפשרו את הקמתן של במות מפגש עירוניות למיעוטים המיניים (בעיקרון, מקומות בילוי ייעודיים).

דוגמה טובה לאפשרויות שהתפתחו בערים הגדולות מציג המקרה של לונדון של המאה ה-18. אדוארד ווארד מתאר בספרו משנת 1709, "ההיסטוריה הסודית של מועדוני לונדון", מועדון שכונה "The Mollies' Club" שחבריו היו גברים שהתלבשו, דיברו והתהלכו כמו נשים במהלך פגישות המועדון ולעתים אף חיקו פרקטיקות נשיות נוספות כמו נישואין ולידה. עשרים שנה לאחר מכן יש גם תיעוד לא רק על חריגה מגדרית, כי אם גם על חריגה מינית: נוסף על מועדוני ה"מוליס" התקיימו בלונדון גם מקומות מפגש ייעודיים לגברים המקיימים יחסי מין עם גברים ונוצר זיהוי בין הגברים הפוקדים את

מקומות המפגש האלה ובין אלה הפוקדים את מועדוני ה"מוליס". במקביל להקמת המועדונים, הלכה והתגבשה בלונדון של התקופה גם טרמינולוגיה (למשל, "Molly") לתיאור אותם הגברים על-ידי החברה הלונדונית וככל הנראה גם על-ידי אותם הגברים בעצמם. זאת ועוד, במשפטים מהתקופה אנו מוצאים כי גברים שהוואשמו בפדרסטיה הביאו בפני בית המשפט עדים שיוכיחו על משיכתם לנשים, אסטרטגיה משפטית המעידה על חברה שבה המשיכה המינית נתפשת כדיכוטומית (הטרנסקסואלית/הומוסקסואלית).^{vii} אם כן, התפתחותה של לונדון לכרך גדול הנע לעבר תיעוש ולעבר מערכת כלכלית קפיטליסטית במהלך המאה ה-17, יצרה את התנאים להקמתם של מרחבים חברתיים וגאוגרפיים לגברים החורגים מהנורמה המגדרית ו/או המינית במקביל לתחילת גיבושה של זהות מינית לא-נורמטיבית מובהנת.

כפי שראינו זה עתה, גיבוש זהות כ"הומו", כ"לסבית" ומאוחר יותר כ"ביסקסואל" או כ"טרנסקסואל" התאפשר רק עם המעבר לכלכלה קפיטליסטית. בכך מפריך ד'אמיליו את ההנחה בדבר קיומם של הומואים, לסביות וטרנסג'נדרים מאז ומעולם שהוצגה בראשית חלק זה. אליבא ד'אמיליו, גם ההנחה שהמיעוטים המיניים הם תמיד אחוז קבוע מהאוכלוסייה מופרכת – מספרם של האנשים המזהים את עצמם כמיעוטים מיניים גדל ככל שהקפיטליזם ערער על מבנה המשפחה המסורתית.

מפתה להמשיך את טיעונו של ד'אמיליו ולטעון שההיסטוריה ממשיכה במהלך לינארי רציף של ערעור מבנה המשפחה על-ידי הקפיטליזם, אולי עד ייתורה ופירוקה המוחלטים. כמובן שאין זה המצב. למרות ערעור המשפחה המסורתית, הקפיטליזם לא ביטל אותה, אלא שינה את תפקידה. עם החלפת תפקידה הכלכלי של המשפחה כיחידת ייצור במערכת של עבודה שכירה "מחוץ לבית" נוצרה הפרדה בין העולם הציבורי, שבו מתרחשות הפעילויות הכלכליות והפוליטיות המנוכרות והתועלתניות, לבין העולם הפרטי, הבית, שהתעצב בקפיטליזם למרחב בטוח, אינטימי, המופקד על הרווחה הרגשית של בני המשפחה המקיימים ביניהם קשרי אהבה בלתי-תכליתיים. נוסף על כך, בכלכלה המבוססת על עבודה שכירה פחת משמעותית הצורך בילדים ככח עבודה (ובמידה רבה הם הפכו מנכס כלכלי להוצאה כלכלית) ונוצרה מודעות לתכנון המשפחה ובחירה במספר ילדים מצומצם יותר. כך נוצרה במסגרת הקפיטליזם המשפחה הגרעינית כפי שאנו מכירים אותה היום.^{viii}

המטענים הרגשיים שהועמסו על המשפחה הגרעינית העירונית (ויש לציין – הבורגנית) הם חלק מהקשר חדש, רחב יותר, שבמסגרתו הובנתה המשפחה: המהוגנות הבורגנית. ההיסטוריון היהודי הגרמני-אמריקאי ג'ורג' מוסה עסק בכך בהרחבה בספרו "לאומיות ומיניות באירופה המודרנית". מוסה טוען כי במהלך המאה ה-18 התגבש בערי גרמניה ואנגליה מעמד ביניים בורגני שבידל את עצמו מהאריסטוקרטיה ומהמעמדות הנמוכים על-ידי אימוץ קוד התנהגות אותו מכנה מוסה "מהוגנות". המהוגנות, הוא מסביר, קשורה קשר אמיץ אל הלאומיות ואל המיניות. תוכנה המרכזי הוא יצירתה של נורמת התנהגות ממוגדרת הראויה לגבר או לאשה הבורגניים בני-הלאום. נורמת התנהגות זו מאופיינת בשליטה עצמית כאידאל גברי ובצניעות כאידאל נשי. הגבר הבורגני האידאלי, למשל, נמנע מאוננות ובאופן כללי של שליטה מלאה בדחף המיני שלו. האשה הבורגנית האידאלית היתה מופת לצניעות ולטוהר מיני. במערך החברתי של המהוגנות, המשפחה הגרעינית היתה לא רק זירה של חום ותמיכה מול עולם מנוכר ותכליתי, אלא גם חיסון מוסרי בפני עולם הרווקות ופיתוייו.^{ix}

המערך החברתי של המהוגנות קשור לקפיטליזם בשתי דרכים חשובות, אך מורכבות. לא כאן המקום לדון בהן באריכות, אך אנסה להצביע עליהן בקצרה. ראשית, כפי שטוען מוסה, המהוגנות קשורה קשר הדוק ללאומיות. מי שאחזו באידאל המהוגנות היו גם מי שנשאו את האידאולוגיה הלאומית המתפתחת והתפקידים והאידאלים המהוגנים לגברים ולנשים היו קשורים בין

השאר בהגנה על המולדת (בעבור גברים) ובגידול וחינוך ראויים של בני הלאום (בעבור נשים). הטוהר המיני של הפרט היה קשור בטוהר האומה או הגזע. חריגה מינית איימה על הטוהר הזה (במיוחד בכל הנוגע בקשרים מיניים עם מי שאינם בני הלאום) ומהכיוון ההפוך, הגבול הלאומי סומן באמצעים מיניים ובני לאומים אחרים סומנו כבעלי מיניות חריגה.^x הקישור ללאומיות חשוב לענייננו כי הלאומיות עצמה קשורה בטבורה לקפיטליזם. כפי שהבחינו תאורטיקנים מודרניים של הלאומיות, כמו אריק הובסבאום (Hobsbawm)^{xi} או ארנסט גלנר (Gellner)^{xii}, הלאומיות היא תוצר העידן הקפיטליסטי. היא מושגת תהליכי הפירוק של מסגרות ההשתייכות הרגיונליות הכפריות שפינו מקום ליצירת זהויות לאומיות רחבות יותר; היא נסמכת על מבנה משוכלל של חלוקת עבודה, שבמסגרתו מתאפשרים מוסדות פיקוח וניהול מודרניים כמו המשטרה המודרנית או הממשלה; היא נדרשת לסטנדרטיזציה של השפה שהתאפשרה במסגרת בתי הספר המודרניים שצמחו לאחר המהפכה התעשייתית, כמו-גם למסגרות הכלכליות המדיניות שהחלו להתפתח החל מעידן המרקנטליזם. צמיחתן המשותפת של הלאומיות ושל המהוגנות מצביעה על מקורן המשותף בשינויים שחולל הקפיטליזם בחברה האירופית ותשמש בהמשך כדי להסביר את התפקיד המיוחד שיועד למי שחרגו מהנורמה המינית של המהוגנות הבורגנית באכיפת המסגרת הלאומית.

הדרך השנייה שבה המערך החברתי של המהוגנות קשור לקפיטליזם נוגעת לעולם הערכים הפרוטסטנטי. מוסה מתאר את התנועות הפרוטסטנטיות שפרחו בגרמניה (פייטיזם) ובאנגליה (אוונגליזם) במאה ה-18 כגורם משמעותי בהפצת הקוד המוסרי החדש של המהוגנות וכזהות דתית שזוהתה עם מעמדות הביניים הבורגניים בארצות האלה. הוגה נוסף הקושר בין הבורגנות לפרוטסטנטיות הוא הסוציולוג הגרמני מקס ובר. בחיבורו "האתיקה הפרוטסטנטית ורוח הקפיטליזם" מצביע ובר על הערכים הפרוטסטנטיים של הצלחה חומרית בעולם הזה כסימן לבחירת האל באדם במסגרת הפרדסטינציה ושל האדרת העבודה והחסכנות כערכים התואמים את המבנה הכלכלי והחברתי של הקפיטליזם.^{xiii} אם נקשור בין תפישותיהם של מוסה ושל ובר, ניתן לראות איך המהוגנות היא הפעלת הערכים הקפיטליסטיים-פרוטסטנטיים על המיניות: מיניות ראויה היא מיניות "חסכנית" הנעשית לשם מטרה יצרנית (כלומר, מיניות שתכליתה רבייה). מיניות שאינה למטרת רבייה, כמו אוננות או הומוסקסואליות קיבלה בתוך המערך הזה משנה חשיבות כפעילות בלתי-מוסרית. במערך תרבותי כזה, שבו הוכרז גבול ברור בין המיניות הרבייתית הראויה ובין המיניות הלא-רבייתית הסוטה, היה קשה הרבה יותר מבעבר לנוע בין סוגי המיניות האלה. כנגד אינדיבידואלים שחצו את גבולות המהוגנות ועסקו בפרקטיקות מיניות סוטות הופעלו סנקציות חברתיות שחידדו את קו הגבול הזה ושימשו לאכיפת המהוגנות והזהות הבורגנית-פרוטסטנטית-לאומית החדשה.

במהלך המאה ה-19 התגבש גורם נוסף שאפשר את יצירתן של זהויות מיניות מובחנות והוא השינוי בתפישת מיניות האדם. ההוגה הצרפתי מישל פוקו (Foucault) מתאר בספרו החשוב "תולדות המיניות" את תהליך השינוי הזה. במהלך המאה ה-19, טוען פוקו, נוצרו מנגנוני פיקוח רבי עצמה שהסדירו את המקומות, האופנים, הזמנים ומסגרות היחסים שבהם היו מותרות פרקטיקות מיניות ויותר מכך, שבהם היה מותר לדבר על אודות המין. מנגנוני פיקוח כאלה היו יחס החוק למיניות, הפעלת פעולתה של המשטרה על המיניות, יחסה של הפדגוגיה למיניותם של ילדים ושל נערים ובראש הרשימה הזאת – המדיקליזציה של המין. באותה תקופה הופיעה ספרות רפואית ופסיכיאטרית ענפה שניתחה את ההעדפות המיניות השונות, במיוחד את אלה החורגות מהנורמה המינית של המהוגנות, ומיינה אותן לקטגוריות שונות. במסגרת הקטגוריות השונות שנולדו מהמדיקליזציה של המין צמח גם המונח "הומוסקסואל" עצמו, שנטבע במקור בשנת 1869 על-ידי העיתונאי ופעיל זכויות האדם ההונגרי, קרל

מריה קרטבני (Kertbeny). הפרקטיקה הפסיכיאטרית, טוען פוקו, היתה גלגול מודרני של פרקטיקת הווידוי הנוצרית: היא היתה דרישה המוצבת בפני האדם לחשוף את צדדיה האפלים ביותר של נפשו, מבלי להשמיט אף פרט, ובמיוחד בכל הנוגע לפנטזיות ולמחשבות מיניות. אלא שבניגוד לווידוי הנוצרי הטרומ-מודרני, הווידוי הפסיכיאטרי לא שיחרר את המתוודה מחטאי מחשבותיו, אלא להיפך: במסגרת הרפואה והפסיכיאטריה של המאה ה-19 נועדה חקירת הנפש לחשוף דבר מה מהותי וראשוני בנפש האדם, כזה הנמצא בבסיס האישיות והמניע את כלל פעולותיו. כך, הרפואה והפסיכיאטריה יצרו קטגוריות חדשות לתיאור שלל העדפות מיניות סוטות והפכו את הסוטה מחוטא לטיפוס אדם, לחולה שהסטייה טבועה בנימי נפשו ובתאי גופו ואין ממנה מנוס.^{xiv} תפישה כזאת של מיניות האדם תרמה אף היא לכינונה של זהות מינית מובחנת, ובמיוחד זהות מינית החורגת מהנורמה, שבה הפרט והחברה הסובבת אותו רואים במיניותו החריגה גורם מארגן של חייו ושל חוויותיו. לסיכום, בחנו מספר תהליכים שהונעו מהשינויים שחולל הקפיטליזם במערב אירופה ובצפון אמריקה וראינו כיצד הם תרמו ליצירתן של זהויות מיניות מובחנות, כלומר להצבתה של המיניות כגורם מארגן של חיי הפרט. ראינו גם כיצד תהליך יצירת הזהות המינית כלל מניה וביה חלוקה דיכוטומית בין מיניות ראויה ובין מיניות חריגה וסוטה. התיוג השלילי של זהויות מיניות כסוטות והסנקציות החברתיות והמשפטיות שהופעלו כנגד מי שנחשבו כסוטים הם המניעים להפיכתה של הזהות המינית המוחרגת לזהות פוליטית, הנאבקת על מקומה בחברה. בחלק הבא אדון בפוליטיזציה של הזהות המינית ובראשית מאבקם של מיעוטים מיניים לדקרימינליזציה ולזכויות שוות.

פרק ב': זהויות פוליטיות מתגבשות - מהמצאת המונח "הומוסקסואל" ועד עליית הנאציזם (1869-1933)

ההיסטוריה של המאבק לשחרור מיעוטים מיניים מתחילה במרחב דובר הגרמנית במחצית השנייה של המאה ה-19, אך כדי להסבירה יש להתחקות אחר שורשיה הרעיוניים בנאורות של המאה ה-18. השינויים מרחיקי הלכת בחברה האירופית בעקבות המהפכה התעשייתית אפשרו את עלייתה של הבורגנות ועמה את ניסוחם של רעיונות ליברליים. הליברליזם קשור, כמובן, קשר הדוק לקפיטליזם. ראשית, ישויות פוליטיות כמו "האזרח" ותפישה אוניברסליסטית של "האדם" צמחו על רקע קריסת מבנה החברה הפאודלי שחולל בהדרגה המעבר לכלכלה קפיטליסטית. שנית, הליברליזם כאידאולוגיה המכירה בזכויות הפרט, ובמיוחד בזכות הפרט לקניין, אינו רק תוצר של הקפיטליזם, אלא שימש אף כתפישה עולם שהנחתה את פעולתו הפוליטית של מעמד הבורגנות העולה. כחלק מיצירתו של מרחב פרטי מוגן מעריצות המדינה ומוסדות הדת, השתנה גם היחס למין. הפילוסופים של הנאורות בצרפת, למשל, שרטטו את קווי היסוד של המוסר הליברלי, שבמסגרתו נתפשו יחסי מין כעניין פרטי שלא מעניינו של החוק, כל עוד הם אינם פוגעים בזכויותיהם של אחרים. כך, על אף שאקטים הומוסקסואליים נתפשו כחטא כנגד הטבע, יכלו לנבט על קרקע פילוסופיית הנאורות רעיונות כמו הקלה דרמטית בענישה בגין יחסי מין הומוסקסואליים (רעיון שהוצג על-ידי וולטר) או אפילו דקרימינליזציה שלהם באופן גורף (כפי שהציע המרקז דה קונדורסה). זאת על רקע המצב החוקי בצרפת הטרומ-מהפכנית, שבה החוק התיר את הוצאתם להורג של סודומיטים (אם כי מעט הוצאות להורג כאלה התרחשו בפועל במהלך המאה ה-18). מופעו הדרמטי של מימושם של רעיונות ליברליים כאלה הוא ודאי המהפכה הצרפתית, שהביאה עמה את ביטול החוקים נגד מעשי סדום במסגרת החוקה של 1791 וקוד העונשין הנפוליאוני של 1810.^{xv} קוד העונשין הופץ באירופה באמצעות הכיבושים הנפוליאוניים.

למרות שבצרפת התפתחה תת-תרבות הומוסקסואלית במהלך המאה ה-18, הזוהות הזאת לא עברה פוליטיזציה. בשלב שבו תהליכי העיור והמעבר לעבודה שכירה בערי צרפת הבשילו, המהפכה כבר הסירה את המגבלות החוקיות מעל למימושה של המיניות הומוסקסואלית. לא כך היה במדינות הגרמניות, שבהן ההתפתחות של תת-התרבות הומוסקסואלית, בעיקר במהלך המאה ה-19, התרחשה תחת דיכוי חוקי: סעיף 175 לחוק העונשין הפרוסי, למשל, שאסר על "יחסי מין שאינם כדרך הטבע". ההתמודדות עם הדיסוננס שבין הדיכוי החוקי במדינות הגרמניות ובין ההכרות עם האלטרנטיבה שהוצגה בקוד נפוליאון היוותה את התשתית לצמיחתה של תודעה פוליטית ואת ההשראה בעבור עורך הדין והסופר הגרמני קארל היינריך אולריךס (Karl Heinrich Ulrichs) להתנגדות פעילה כנגד החוקים האנטי-הומוסקסואליים במדינות גרמניה, התנגדות שעלתה לו בפיטורין ממשרה ממשלתית במדינת הנובר ומאוחר יותר במאסר תחת השלטון הפרוסי. אולריךס, בעצמו גבר הנמשך לגברים, היה למעשה הראשון למסד פוליטיקה להטבת מצבם החוקי של גברים הנמשכים לגברים. הוא הגדיר את ההומוסקסואליות כמין שלישי, שאותו כינה "אורני" (Uring). הוא סבר שעל ה"אורנים" ליטול את גורלם בידיהם והקדיש את חייו לכך: הוא פרסם במהלך חייו סדרה של 11 ספרים העוסקים בהומוסקסואליות; הקים את "הליגה האורנית" כרשת הומוסקסואלית ברחבי אירופה והוציא לאור את בטאון הליגה; נאם כנגד חוקים אנטי-הומוסקסואליים באגודה המשפטית של מינכן ונאבק לזיכויו של קארל פון צסטרוב (Karl Ludwig von Zastrow) מאשמת אונס ורצח נער על בסיס ראיות נסיבתיות (משפטו של צסטרוב ב-1869 היה מתוקשר מאוד בעיתונות הגרמנית, שכן צסטרוב הודה בהיותו "אורני" על דוכן העדים).^{xvi}

משפט מתוקשר נוסף באשמת מעשי סדום הומוסקסואליים, שעורר הזים ברחבי אירופה, היה משפטו של הסופר והמשורר

האירי אוסקר ווילד (Oscar Wilde) ב-1895. על אף חשיבותו, נאלץ להותירו, כמו-גם את מאבקם של מיעוטים מיניים באנגליה ככלל, מחוץ למסגרת דיוננו זה.

שנתיים אחרי הרשעתו של ווילד, הקים הרופא והסקסולוג היהודי-גרמני מגנוס הירשפלד (Magnus Hirschfeld) את "האגודה המדעית-הומניטרית" (WhK)² בברלין, יחד עם מספר שותפים, שהמרכזי שבהם היה המוציא-לאור הגרמני מקס שפור (Max Spohr). הירשפלד התבסס על הנחתו של אולריכס שהמיעוטים המיניים הם בני מין שלישי ושעליהם להתארגן בתנועה שתדאג לענייניהם. ה-WhK אכן היתה לתנועת המאבק לשחרור המיעוטים המיניים הראשונה בהיסטוריה ועסקה בחינוך הציבור לעובדת קיומו הטבעי של מין שלישי (בעזרת הרצאות במגוון ערים, פרסום מחקרים אקדמיים, פרסום מפלטים וכתבות במגזינים ומאוחר יותר גם באמצעות המכון לסקסולוגיה שהקים הירשפלד בברלין של רפובליקת ויימאר), במתן תמיכה רפואית ומשפטית לחבריה, במאבק בחוקים האוסרים על לבישת בגדי המין השני (Cross-Dressing) ובייחוד במאבק בסעיף 175 בחוק העונשין הגרמני.^{xvii}

במקביל לפעילותו של הירשפלד, גרמניה של ראשית המאה ה-20 היתה כר לצמיחתן של תנועות נוספות לזכויות מיעוטים מיניים. העורך והמוציא-לאור אדולף ברנד (Adolf Brand), למשל, החל להוציא בשנת 1896 את כתב העת "Der Eigene", ששיקף רעיונות אנרכיסטיים-אינדיבידואליסטיים מבית מדרשו של הפילוסוף מקס שטירנר (Stirner) ובשנת 1898 החל לעסוק גם בנושאים הומוסקסואליים וכוון ל"גברים בעלי צמא לחידוש תקופת יוון והסטנדרטים ההלניסטיים של יופי לאחר מאות של ברבריות נוצרית".^{xviii} למיצוב של ההומוסקסואליות בהקשר של תרבות יוון יש היסטוריה ארוכה בתולדות המחשבה האירופית, אך אני סבור שבהקשר הזה ברנד לא מתייחס למסורת הפדרסטיה היוונית, או לפחות לא אליה בלבד. כפי שמוסה מציין בספרו, הפיסול היווני היה דימוי מרכזי בהבניית דמות הגבר בלאומיות הגרמנית (בניגוד לדמות האשה, שהובנתה בעיקר סביב דימויים ימי-ביניים). הצבת הגבר היווני העירום והאתלטי כאידאל לגבריות הכריח את הלאומיות הגרמנית להתמודד עם הפוטנציאל ההומוארוטי שבדימוי זה. לדעת מוסה, הלאומיות ניקזה את הפוטנציאל ההומוארוטי הזה אל יחסי הרעות, המגולמים בסמל של אחוות הלוחמים.^{xix} להבנת, אלה הסטנדרטים ההלניסטיים של יופי שברנד מכוון אליהם.

ברנד, אם כן, מעניק משמעות שונה בתכלית להומוסקסואליות מאשר מעניק לה הירשפלד. בעוד ההומוסקסואליות של הירשפלד היא מדעית ונשית (בכך שהיא מניחה שהומוסקסואלים הם טיפוס ביניים – Zwischenstoff – בין גבריות ונשיות), ההומוסקסואליות של ברנד היא רומנטית וגברית בעליל, גברית עד כדי מיוזוגניה. אם למקם את ההבדל הזה בהקשר רחב ופוליטי יותר, ניתן לומר כי הפוליטיקה ההומוסקסואלית של הירשפלד נכללת תחת הרעיון הגרמני של "ציביליזציה" (Zivilisation) וזו של ברנד תחת רעיון ה"תרבות" (Kultur). ההבדל בין המונחים, שהתפתח במאה ה-19, ייחודי לתרבות הגרמנית. בהקשר הזה, ציביליזציה קשורה ברעיונות מערביים לא-גרמניים, בקדמה, במדע, בפתיחות מינית וברעיונות ליברליים כמו שוויון זכויות לנשים ולמיעוטים אתניים. תרבות, לעומתה, מתרפקת על העבר הגרמאני ועל רעיונות פולקיסטיים, רואה במזרח אירופה את מרחב המחיה הטבעי של הפולק הגרמני, בזה לרעיונות מערביים ודוגלת בערכים שמרניים, פטריארכליים ואתנוצנטריים. כיוון שהפוליטיקה של הירשפלד מבוססת על ערכי הציביליזציה (באופן הקשור גם

2 Wissenschaftlich-humanitäres Komitee

ליהדותו, מן הסתם), היא מכוונת לזכות בזכויות פוליטיות על בסיס ההכרה המדעית בטבעיות הזוהת ההומוסקסואלית ומתוך מערכת ערכים ליברלית הגורסת שוויון בפני החוק לכל בני האדם. פוליטיקה כזאת גרמה להירשפלד לשתף פעולה עם ארגוני הנשים ועם המפלגה הסוציאל-דמוקרטית. הפוליטיקה של ברנד התבססה על האדרת ההומוסקסואליות כגבריות הגרמאנית האולטימטיבית, כזאת שאינה מזדהמת על ידי נוכחותן של נשים או של יהודים ומיעוטים אתניים נוספים. הגזענות והמיוזוגייה משמשות כאן כאסטרטגיות לכינון נשים ויהודים כ"אחרים" הממצבים את הגברים ההומוסקסואליים בעמדה קונצנזואלית לעומתם. הפוליטיקה הזאת דחפה את ברנד לתמיכה בימין הלאומני.^{xx}

עיסוקו של ברנד בהומוסקסואליות התרחב בשנת 1903, כאשר הוא איגד את קוראי "Der Eigene" תחת האגודה "Gemeinschaft der Eigenen". האגודה סיפקה תמיכה כלכלית בהוצאת כתב-העת, ארגנה מפגשים ספרותיים ותרבותיים וסיפקה ייעוץ משפטי לחבריה. היא היתה פתוחה לגברים בלבד והמשיכה את אותם רעיונות פולקיסטיים שהובעו בשפע מעל דפי "Der Eigene".^{xxi} עמדתו הלאומנית של ברנד התעצמה אף יותר בשנות מלחמת העולם הראשונה, במהלכה שירת כחייל וקרא לתומכיו לעשות זאת גם. אחוות הלוחמים של השוחות הפכה לסמל ברטוריקה הפוליטית ההומוסקסואלית של ברנד, יחד עם ז'רגון צבאי שלם שבמסגרתו החל להיות מומשג המאבק כנגד סעיף 175.^{xxii}

לאחר המלחמה חלה התקרבות מסוימת בין ברנד והירשפלד ונרקם שיתוף פעולה סביב המאבק בסעיף 175. בשנת 1925 הגיע גם שיתוף הפעולה הזה לסיומו, לאחר שברנד פירסם פמפלט המתאר את הירשפלד בקווים אנטישמיים ומתנגד לפעולתה של הוועדה ההומניטרית-מדעית. בין כה וכה המאבק בסעיף 175 לא נשא פרי וברנד הלך והתרחק מהפוליטיקה. בשנת 1931 נסגר כתב-העת ועליית הנאציזם לשלטון סתמה את הגולל על פעילותו הפוליטית והתרבותית.^{xxiii}

רפובליקת ויימאר, שעלתה מחורבות הקיסרות הגרמנית לאחר מלחמת העולם הראשונה והמהפכה הגרמנית, היתה במובנים רבים תקופת הזוהר של המיעוטים המיניים בגרמניה. בדומה למיעוטים אחרים, גם גברים הומוסקסואליים התגייסו למלחמה מתוך תקווה שתרומה למאמץ הלאומי תקדם את התקבלותם בחברה הכללית. בעבורם, וגם בעבור אחרים שהתגייסו מסיבות אחרות, היתה המלחמה התנסות בחברה גברית הומוסקסואלית, שהיתה סביבה נוחה גם להתנסויות מיניות ורומנטיות הומוסקסואליות. המלחמה היתה גם זירה לערעור מגדרי: גברים שגילמו נשים (female impersonators) שעשעו את החיילים ומאוחר יותר גם שבויים במחנות השבויים שלאחר המלחמה.^{xxiv} בחלק מהמקרים חציית גבולות המגדר לא הוגבלה לבמת התאטרון ומגלמי נשים המשיכו לגלם את דמויותיהם הנשיות גם במהלך החיים הסדירים במחנה וזכו למעמד וליחס של כוכבות, על שלל גינוני ההערצה מצד הקהל גינוני הלבוש וההתנהגות המצופים מכוכבות תאטרון מצד מגלמי הנשים.^{xxv}

התאטרון היה אבן שואבת למיעוטים מיניים גם בימים שאחרי המלחמה. בערים הגדולות, ובמיוחד בברלין, התפתחה תת-תרבות שכונתה על-ידי הירשפלד "טרנסוסטיטית", שכללה גברים ונשים שגילמו דמויות מהמגדר השני – על הבמה ובחלק מהמקרים גם מחוצה לה. גם מחוץ לתאטרון, היתה זאת תקופה של פריחה תרבותית וכלכלית למיעוטים מיניים, שהתאפשרה בזכות הליברליות הגדולה יותר של הרפובליקה לעומת הקיסרות. ברחבי המדינה קמו קבוצות ומועדונים מקומיים למפגש חברתי ולפעולה פוליטית משותפת של גברים הומוסקסואליים. עשרות בארים ובתי קפה ייעודיים נפתחו בערים הגדולות, מערכות יחסים חד-מיניות קיבלו ביטוי באמנות ובתרבות הפופולרית ואנשי רוח, אמנים ושחקנים מרחבי אירופה הגיעו לברלין כדי להתנסות על בשרם בתת-התרבות ההומוסקסואלית, הביסקסואלית והלסבית המתפתחת.^{xxvi} תת-התרבות הזאת הצמיחה

גם פעילות עיתונאית ענפה. לצד פעילותם של מקס שפור ושל כתב-העת "Der Eigene", הקים פרידריך רדסצווייט (Friedrich Radszuweit) בשנת 1920 את "האגודה לזכויות האדם" (BfM)³, שהחלה כארגון-מטרייה למועדונים ההומוסקסואליים המקומיים ברחבי המדינה והוציאה לאור את הבטאון "Das Freundschaftblatt"^{xxvii}. לצד פעילותה העיתונאית, ה-BfM היתה מעורבת גם במאבק בסעיף 175 ובגיוס תמיכה פוליטית במאבקים לשינוי זכויותיהם של מיעוטים מיניים בגרמניה. בניגוד לעמדה המדעית-אקדמית משהו של ה-WhK ולפעילות בזירת התרבות של ה-GdE⁴, נקטה ה-BfM עמדה פרגמטית בהרבה. מבחינה פוליטית נטה רדסצווייט לליברליזם, אך הוא חתר לשיתופי פעולה פוליטיים עם כל גורם אפשרי מהשמאל המתון ועד הימין המתון. שיתוף פעולה מרכזי כזה היה שיתוף הפעולה שהוא רקם יחד עם הירשפלד עם הלנה שטקר (Helene Stöcker) מהארגון הפמיניסטי הסוציאל-דמוקרטי "הליגה להגנה על אמהות ולרפורמה מינית". השלושה הובילו יחד מאבק משותף לדקרימינליזציה של ההומוסקסואליות לצד דקרימינליזציה של ההפלות.^{xxviii} שיתוף פעולה זה היה אפשרי גם על רקע הקמתו של המכון לסקסולוגיה (Institut für Sexualwissenschaft) בהובלתו של הירשפלד. המכון עסק במחקר סקסולוגי, סיפק הכשרה סקסולוגית לרופאים ולפרחי רפואה, ערך כנסים להעלאת המודעות לזכויות המיעוטים המיניים והציע תמיכה רפואית ונפשית למתמודדים ולמתמודדות עם קשיים סביב זהותם המינית.^{xxix}

המכון הסקסולוגי, פעולותיהן של ה-WhK וה-BfM זכו להצלחה ברפובליקת ויימאר. באוגוסט 1929, למשל, היו 48,000 חברים ב-BfM. כתב העת "Das Freundschaftblatt" זכה לתפוצה רחבה וגם "Der Eigene" הרחיב את תפוצתו. מועדונים ואגודות מקומיים המשיכו להופיע, בין השאר כאלה שלא רצו להכלל תחת ארגונו של רדסצווייט, חלקם בעלי הזדהות מעמדית עם מעמד הפועלים. במסגרת המועדונים החדשים פעלו החל משנת 1926 גם מועדונים לסביים בהובלת לוטה האם (Lotte Hahm) ויצאו לאור כתבי-עת לסביים כמו "Die Freundin"^{xxx}. הצלחות אלה באו לקצן הטרגי עם עליית הנאציזם לשלטון. ההתלבטות הפנימית של הימין הפשיסטי באשר ליחסו להומוסקסואליות הוא פרק חשוב ומורכב שלא אוכל לדון בו כאן. קצרה היריעה גם מתיאור מעמיק של רדיפת ההומוסקסואלים ברייך השלישי. נציין רק שעם עליית הנאציזם עלו משמעותית מספר ההרשעות באשמת יחסי מין שאינם כדרך הטבע, נאסרו פרטי לבוש שהיו מזוהים עם חריגה מינית או מגדרית ונאסר על גברים לרקוד זה עם זה. ספרי המכון הסקסולוגי של הירשפלד נשרפו בשריפת הספרים הגדולה של מאי 1933. הירשפלד, למזלו, שהה באותה עת מחוץ לגרמניה ובכך ניצל. במהלך השלטון הנאצי, הפעילות המאורגנת של תנועות שחרור המיעוטים המיניים היתה מצומצמת מאד. חלק ניכר ממנה התנקז להוצאתו לאור של מגזין "המעגל" (Der Kreis) בשווייץ.^{xxxi}

אם מביטים על גרמניה לאורך כל התקופה הנידונה במבט מתכלל, ניתן להצביע על מספר מגמות בפוליטיקה של המיעוטים המיניים. ראשית, בתקופה הזאת הלכו והתגבשו הזהויות המיניות הפוליטיות. בפרק הקודם תיארתי כיצד הקפיטליזם אפשר לראשונה לאנשים לארגן את חייהם סביב התשוקה המינית שלהם. בפרק הזה ראינו כיצד הזהויות המובחנות הללו עברו פוליטיזציה והפכו למוקד שסביבו התארגנו בעלי הזהויות האלה למאבק משותף. זאת בדומה למאבקים אחרים סביב קטגוריות זהות פוליטיות שצמחו באותה התקופה, כמו מאבקים לאומיים ופמיניסטיים. כפי שראינו, היו גם חיתוכים בין קטגוריות זהות

3 Bund für Menschenrecht

4 Gemeinschaft der Eigene

האלה ובין הזהויות המיניות.

אני משתמש במונח "זהויות מיניות" בלשון רבים כי פגשנו בפרק הזה זהויות בהתהוות. החל מלידת המושגים "הומוסקסואל" ו"הטרנסקסואל", דרך ה"טרנסווסטיטים" ו"המין השלישי" של הירשפלד ועד "הידידות" שדברו עליה (בהקשרים מעט שונים) ברנד ורדסצווייט, המיעוטים המיניים של התקופה הזדהו במגוון שמות וטרם התקבע שם מובחן. זאת ועוד, גם הנרטיבים שסיפרו לעצמם המיעוטים המיניים של התקופה על אודות עצמם ועל אודות טיב תשוקותיהם היו מגוונים ובלתי-קבועים. המנגנון המרכזי שדרכו התכוננו הזהויות האלה, להבחנתי, הוא ניסוחם של מטא-נרטיבים הקושרים את הזהות המינית למערכות תרבותיות ופוליטיות רחבות יותר. ההסבר המדעי של הירשפלד, הקשור לערכי הקדמה, הוא מטא-נרטיב כזה. מטא-נרטיב אחר הוא אחוות הגברים הגרמנית של ברנד, הקשורה בערכים פולקסיטיים ורומנטיים. מטא-נרטיבים כאלה הופצו באמצעות עיתונות, ספרות, דימויים אמנותיים, קבוצות דיון, מאבקים פוליטיים משותפים ופרסומים מדעיים. אופן כינון זהות כזה, ומנגנוני הפצה דומים, מאפיינים גם את הזהויות הפוליטיות האחרות של התקופה: תנועות לאומיות ומעמדיות, למשל, פעלו באופנים דומים למדי. דפוס פעולה זה קשור להבנתי בתיאור שפתחתי אתו את הדיון בחלק הזה: פירוק המסגרות הקהילתיות המקומיות שחולל הקפיטליזם, יחד עם המהפכה התעשייתית, שהציגה חידושים טכנולוגיים בתחום התחבורה והדפוס שהקלו את הפצתם של רעיונות, תרמו לצמיחתן של זהויות על-מקומיות רחבות ומופשטות יותר, כאלה הדורשות את הפעלתן של כוח דימיון, אם להתייחס לרעיונותיו של בנדיקט אנדרסון (Anderson).^{xxxii}

לקראת סוף התקופה, ברפובליקת ויימאר, אנהנו פוגשים נוכחות גוברת והולכת של מוצרי צריכה ואתרי צריכה, כמו בתי קפה או חנויות ספרים ייעודיות, כמכשיר לכינון של הזהויות הפוליטיות. מגמה זאת תתעצם בשנים שאחרי מלחמת העולם השנייה ואעסוק בה בהרחבה בפרק הבא.

פרק ג': מיעוטים מיניים בעידן הקפיטליזם הצרכני - ממלחמת העולם השנייה ועד משבר האיידס (1941-1981)

בראשית המאה ה-20 החל תהליך הדרגתי של מעבר מקפיטליזם תעשייתי לקפיטליזם צרכני, שבו "רוב הייצור מיועד לצרכנות" ו"שהצרכנות ממלאת בו תפקיד מרכזי בהבניית הזהות האישית ('אני מה שאני צורך')".^{xxxiii} כלומר, בשלב זה של הקפיטליזם החלו בני אדם, באמצעות מערכת של קודים תרבותיים הקשורים בצריכה של מוצרים מסוימים, להגדיר לעצמם ולאחרים מי הם ולחוות את ההגדרה העצמית הזאת כמשמעותית וכמעניקה תחושת שייכות וערך עצמי, גם במנותק ממסגרות החיים שבנו את זהות הפרט בעבר – קהילה דתית, שייכות לאומית או שייכות מעמדית. הסוציולוגית אווה אילוז מתארת בספרה "תרבות הקפיטליזם" כי בקפיטליזם הצרכני "יכולה אם לילדים במשפחה קונבנציונלית להפוך על נקלה לפעילה בקהילה הומו-לסבית ולאמץ לעצמה פעילויות אופייניות לקבוצה כזו, לרבות רכישת מינוי לכתב-עת הומו-לסבי, בילוי בבתי-קפה או בברים ללסביות, חברות בקהילה וירטואלית באינטרנט, פנייה לחנויות המתמחות בספרות הומו-לסבית, צפייה בסרטי וידאו לסביים וכדומה".^{xxxiv}

בפרק הזה אני מבקש לבחון את קורות הפוליטיקה של מיעוטים מיניים בחברת הצריכה האמריקאית ולאור מנגנון בניית הזהות כפרויקט צרכני. העתקת תשומת הלב מאירופה לארצות הברית אינה מקרית. בעוד שהאירועים המכוננים של הפוליטיקה הומו-לסבית עד מלחמת העולם השנייה התרחשו באירופה, ובמיוחד בגרמניה ובאנגליה, הזירה המרכזית שבה התרחשו אירועים מכוננים בתולדות הפוליטיקה הלהט"בית לאחר המלחמה היתה (ואולי עודנה) ארצות הברית. אחת הסיבות לכך היא כמובן עליית הנאציזם בגרמניה וההרס שחוללה מלחמת העולם השנייה באירופה בכלל. החברה האמריקאית, לעומת זאת, הרוויחה במובנים רבים לא מעט משנות מלחמת העולם השנייה. ההשקעה הציבורית בייצור כלי מלחמה לצד הגיוס ההמוני יצרו תעסוקה כמעט מלאה, שהיוותה את מנוע הצמיחה שהוציא, יחד עם ה"ניו-דיל", את ארצות הברית מהמיתון של שנות השלושים. נוסף על כך, נשים אמריקאיות היו בשנת 1945 בשיא כוחן הפוליטי – המלחמה דחפה אותן למלא את משרות הגברים שגויסו, בהן הן נהנו משכר גבוה יותר (כרזות התקופה עודדו אותן לעבוד במפעלים ב"עבודות של גברים עם משכורות של גברים") ובעיקר מדימוי ציבורי של דמות האשה החזקה הנקראת לדגל ומצילה את האומה מהתמוטטות כלכלית.^{xxxv} גם בעבור מיעוטים מיניים היתה תקופת המלחמה הזדמנות נדירה:

"המלחמה שיבשה באופן חמור את הדפוסים המסורתיים של יחסי המינים והמיניות ויצרה באופן זמני סיטואציה ארוטית חדשה, אשר הובילה לביטויים הומוסקסואליים. היא תלשה מבתיים מיליוני גברים ונשים צעירים, בשנות התגבשות זהותם המינית, הרחק מעירויותיהם ועריהם הקטנות, הרחק מהסביבה ההטרסקסואלית של המשפחה והטילה אותם אל סיטואציות מופרדות מגדרית, כחיילים וכחיילות או במגורים משותפים לנשים עובדות, שהעתיקו את מגוריהן כדי למצוא פרנסה. המלחמה שיחררה מיליוני גברים ונשים מסביבה שבה ההטרסקסואליות נכפתה באופן נורמלי. בעבור הומואים ולסביות, היא אפשרה הזדמנות לפגוש אחרים כמותם. אחרים יכלו להפוך לכאלה בשל החירות הזמנית לחקר המיניות שאפשרה המלחמה."^{xxxvi}

בשנים שלאחר המלחמה חלו שינויים ניכרים בתמונת המצב החברתית הזאת. הסמל המובהק ביותר לשינוי הוא ככל הנראה הסנטור מטעם ויסקונסין, ג'וזף מק'קארתי (Joseph McCarthy), שנבחר לסנאט בשנת 1947 וייצג עמדות ימניות-שמרניות קיצוניות. בעשור שבו היה חבר סנאט (1947-1957) הוביל מק'קארתי ציד מכשפות כנגד קומוניסטים וכנגד הומוסקסואלים

בארה"ב. עוד ברמה הפוליטית, המפלגה הדמוקרטית, שאחזה בשלטון 20 שנה, משנת 1933 (רוזולט, טרומן), איבדה את אחיזתה בו בינואר 1953, עם היבחר הנשיא הרפובליקני אייזנהאואר.

אבל השינויים בזהות השלטון היו רק קצה הקרחון של שינויים חברתיים עזים שהתחוללו מתחת לפני המים. הכלכלנית הפמיניסטית, סילביה אן היולט (Hewlett), טוענת כי החברה האמריקאית של המחצית השנייה של שנות הארבעים היתה רדופה בזכרונות האימים של המשבר הכלכלי של שנות השלושים. שנות המשבר לא פגעו רק בכלכלה, אלא דרדרו המוני משפחות לחיים של עוני. מבחינה מגדרית, הן ערערו על מקומם של הגברים כמפרנסים. המלחמה רדפה את המשבר וגבתה את חייהם של מאות אלפי אמריקאים. בתום המלחמה, מסבירה היולט, היה צמא לנורמליות – לבית, לעבודה, למשכורת סבירה. הממשל האמריקאי היה חרד שתום המלחמה פירושו גם חיסול מנוע הצמיחה של הכלכלה האמריקאית ושובם של הגברים מהחזית פירושו אבטלה המונית. המסקנה היתה שיש צורך לפנות את הנשים מהמשרות שהן תפסו בשנות המלחמה, כדי להעסיק בהן גברים.^{xxxvii}

מעריך נרחב של אמצעים הושקעו במשימה הלא-פשוטה הזאת, החל מאמצעים כלכליים (כמו תמיכה ממשלתית במשכנתאות שאפשרה לגברים להתאקלם במהירות בתפקידים כבעלים מפרנסים), דרך אמצעים משפטיים (אי-הגנה משפטית על נשים שפוטרו) וכלה באמצעים תעמולתיים: כרזות התעמולה שהעלו על נס את האשה העובדת במפעלים הוחלפו בדימויים של נשים מבשלות ומגדלות ילדים ובפרסום אינטנסיבי של מוצרי צריכה הקשורים בבישול ובעבודות הבית וספרי פסיכולוגיה פופולרית ועיתוני נשים הצביעו על אמהות ועל נישואין כהגשמת הנשיות.^{xxxviii} התעמולה כוונה לאידאל חדש, "החלום האמריקאי", שעיקרו משפחה עם בית בפרברים, בעל מפרנס עם משכורת של מעמד בינוני-גבוה, אשה שהיא אם ורעיה למופת, שפע של מוצרי צריכה וכמה ילדים מוצלחים.

אם נפרק את החלום האמריקאי למרכיביו, נגלה שהוא עצמו עושה שימוש בהבניה מגדרית ובהבניית מוסד המשפחה כמכשירים לעיצוב החברה והכלכלה הקפיטליסטית. כפי שכבר ראינו, האידאל החדש מכתוב תפקידי מגדר שמוציאים את הנשים מהמרחב הציבורי ומעולם העבודה, שהושב לידי הגברים. הבית בפרברים משרת גם הוא את המטרה הזאת: שילובן של נשים בשוק העבודה בשנות המלחמה היה מותנה במגוריהן בערי התעשייה, סמוך למקומות העבודה. הקשר ההדוק בין תפקידה החדש של האשה ובין שלל מוצרי הצריכה ששווקו באותה התקופה (מכשירי חשמל למטבח, מכשירי חשמל לניקוי הבית, מוצרי טיפוח ואיפור) מעיד על השימוש בהבניה המגדרית החדשה ליצירת ביקוש למוצרים הללו.

אחת התופעות החברתיות של תקופת המלחמה הקרה היתה הפרנויה מאימים חיצוניים, וכפי שמיד נראה, גם היא היתה קשורה למוסד המשפחה. שני נאומים מכוננים משנת 1950 עיצבו את הפרנויה הזאת: נאום ווילינג (Wheeling, West Virginia) של סנטור מק'קארתי ונאום של ג'ון פוריפוי (Peurifoy), בכיר במחלקת המדינה האמריקאית, בפני אחת מוועדות הקונגרס. מק'קארתי טען בנאומו כי במחלקת המדינה יש 205 בעלי תפקידים החברים במפלגה הקומוניסטית. פוריפוי, שהעיד בפני הוועדה בעקבות נאומו של מק'קארתי, הכחיש את חברותם של קומוניסטים במחלקת המדינה, אך חשף כי באחרונה סולקו ממנה אנשים שנחשבו כ"אימים ביטחוניים", וביניהם 91 הומוסקסואלים. בעקבות שני הנאומים האלה, התקשורת והמערכת הפוליטית עסקו רבות בשאלת בטחון המידע ובעקבותיהן גם הציבור. התחושה היתה שנוכחותם של קומוניסטים ושל סוטים מיניים במסדרונות הממשל מהווה סכנה ביטחונית מהותית לקיומה של ארצות הברית.^{xxxix} תחושת הסכנה הובילה לציד

המכשפות המפורסם כנגד קומוניסטים, הידוע כ"בהלה האדומה" (Red Scare). מפורסמת פחות היא "הבהלה הוורודה" (Lavender Scare), ציד מכשפות כנגד הומואים ולסביות, למרות שהיקפה לא נפל מזה של האדומה. היא כללה סילוק של הומואים ולסביות מתפקידים פדרליים ומהצבא, פשיטות משטרתיות על אתרי בילוי גאים, הטרדות משטרתיות (לעתים גם בבתי פרטיים), מעקבים על-ידי ה-FBI, ניטור מכתבים בעלי תוכן הומוארוטי על-ידי רשות הדואר, פרסום שמות ותמונות של הומואים ולסביות כ"סוטים" בעיתונות, חוקים כנגד הומואים ולסביות בכמה מדינות (למשל, חוק האוסר על הגשת משקאות אלכוהוליים להומואים ולסביות) ובאופן כללי סטיגמה חברתית קשה.^{xl}

במקרה אחד הקישור שערך הימין האמריקאי בין הומוסקסואליות וקומוניזם קלע לאמת. בשנת 1950 הקים הארי היי (Harry Hay), חבר במפלגה הקומוניסטית האמריקאית, את "אגודת מטאשין" (Mattachine Society), התנועה הראשונה⁵ למאבק על זכויות ההומוסקסואלים בארצות הברית. מונע מאידאולוגיה קומוניסטית ומהכרה בצורך במאבק במק'קארתיזם, היי ראה בעיני רוחו תנועה של הומוסקסואלים חדורי תודעה פוליטית, שיאבקו על זכותם להגדרה עצמית כציבור בעל תרבות משותפת ותודעה משותפת, כפי שעשו בעבר קבוצות אתניות ולאומיות. באופן יסודי, הפוליטיקה שהציע היי התבססה שונות כערך ועל תודעה קולקטיבית. הקולקטיב שאמור היה לשאת את התודעה המהפכנית הזאת היה ציבור ההומואים שהיי הכיר דרך מפגשים מיניים באתרי קרוזינג,⁶ במסיבות פרטיות ובמקומות מפגש להומואים. בעקבות פרסום דו"ח קינסי על מיניות הגבר האמריקאי (1948)⁷ הניח היי שמעבר לציבורים ההומוסקסואליים שכבר מצאו את דרכם לערים הגדולות בארצות הברית, חייבים להיות המוני הומואים נוספים שיוכלו להצטרף לתנועה. דלתות הארגון היו פתוחות גם לנשים ולטרנסג'נדרים, אם כי עיקר חברי התנועה היו גברים הומוסקסואלים, שאורגנו בקבוצות חשאיות ברחבי המדינה, בדומה למבנה המפלגה הקומוניסטית האמריקאית.^{xli}

המודל הרדיקלי של היי רוסן במהרה ע"י הפיכה פנימית באגודה. על רקע "ציד המכשפות" כנגד קומוניסטים בתקופת מק'קארתי, רבים מחברי האגודה לא רצו שהיא תזוהה עם הקומוניזם ותבעו בשנת 1953 שחברי האגודה יחתמו על הצהרה כי הם אינם קומוניסטים, מה שהוביל לעזיבתם של מייסדי האגודה הקומוניסטים וביניהם היי. משנפרדו מהקומוניסטים שבקרבתם נטשו חברי "אגודת מטאשין" את הפוליטיקה המבוססת על שונות ואימצו מודל אסימילטיבי שקרא להשתלבות המיעוטים המיניים בחברה הכללית. בשנת 1955 הוקם ארגון "בנות ביליטיס" (Daughters of Bilitis), ארגון הלסביות הראשון

5 קדמה לה רק "החברה לזכויות האדם" (Society for Human Rights) שהוקמה בשיקגו ב-1924 ע"י הנרי גרבר (Henry Gerber), אמריקאי ממוצא גרמני שהושפע מעבודותיו של מגנוס הירשפלד. "החברה" פעלה מספר חודשים מצומצם ולא נודעה לה השפעה מעבר להשפעה סמלית על תולדות המאבק לשחרור המיעוטים המיניים בארה"ב.

6 קרוזינג (Cruising for sex) הוא כינוי לפרקטיקה של קיום יחסי מין במקומות ציבוריים, בעיקר בפארקים ובבתי שימוש ציבוריים. הקרוזינג היה פרקטיקה נפוצה במיוחד במציאות חייהם של הומוסקסואלים בשנות החמישים, שכן הוא אפשר מפגשים מיניים אנונימיים הרחק מהבית.

7 דו"ח על מיניות האדם שפרסם הביולוג האמריקאי אלפרד קינסי (Alfred Kinsey) על בסיס ראיונות מקיפים שערך. קינסי היה הראשון לבצע מחקר בסדר גודל כזה וממצאיו היו שערורייתיים לזמנו ועוררו הדים רבים. בין השאר, טען קינסי כי משיכה מינית אינה דיכוטומית – הטרוסקסואלית או הומוסקסואלית – אלא נעה על טווח ואף עשויה להשתנות במהלך חייו של פרט מסוים. כמו-כן, טען קינסי, הנטיות המיניות השונות אינן סטיות וחייבים להפסיק להתייחס אליהן ככאלה.

בארה"ב, שחבר עד מהרה לפעילות "אגודת מטאשין". הפוליטיקה האסימילטיבית בה נקטו שני הארגונים⁸ כללה בעיקר ניסיון להשפעה על דעת הקהל, ובייחוד לחינוך בעלי מקצוע – בעיקר רופאים ופסיכיאטרים – בדבר השגיאה שבתפישת ההומוסקסואליות כסטייה.^{xlii} לצד זאת, ארגוני התנועה ההומופילית קראו להומואים וללסביות לסייע ליצירת דעת קהל אוהדת על-ידי לבוש ותספורת ההולמים את המגדר אליהם השתייכו ועל-ידי גינוי פרקטיקות מיניות החורגות ממודל המשפחה הבורגנית (כמו קרוזינג). חברי התנועה ההומופילית סברו כי כל שנדרש לשחרור ההומואים והלסביות היה שינוי דעת הקהל הרחב, שינוי שיתאפשר בקלות יחסית אם ייווכח שהמיעוטים המיניים אינם שונים באופן מהותי מ"שאר החברה", לבד מנטייתם המינית, שהיא חסרת השלכות על תחומי חייהם האחרים.^{xliii}

הפוליטיקה האסימילטיבית שאימצה התנועה ההומופילית היתה מושתתת על רעיונות ליברליים, בניגוד לקומוניזם של היי. היא אימצה את הבורגנות האמריקאית כאידאל נשאף, על הקודים המוסריים שלה ביחס למין, למגדר ולמיניות ועל מודל המשפחה שלה, ותבעה מהחברה הכללית לקבל את המיעוטים המיניים כשותפים שווים בה, על יסוד שוויון אזרחי. החירות שהיא תבעה עבור המיעוטים המיניים היתה "חירות הפרטיות" – החירות להפריד את חיי המין והאהבה מהחיים הציבוריים ולקיימם בספרה של "חיים פרטיים" שאין לחברה חזקה עליה.

הפוליטיקה ההומופילית כללה ממד נוסף של הפרדה – בעוד הפוליטיקה של היי היתה מושתתת על רעיון הסולידריות בין מיעוטים מדוכאים, שהתבטא בפתחות כלפי טרנסג'נדרס ובסולידריות בין קומוניסטים ובין הומוסקסואלים במאבק במק'קארתיזם, הפוליטיקה של התנועה ההומופילית החל מ-1953 היתה סובלנית הרבה פחות לרעיון הטרנסג'נדריות (שנתפש כמקשה על הומואים ולסביות להתקבל בחברה הכללית כאזרחים מהשורה, השונים משאר החברה רק בהעדפתם המינית) ובעיקר ביקשה להפריד את המאבק בבהלה הוורודה מהמאבק בבהלה האדומה.

לאור ההפרדה הזאת, מעניין לעמוד על הקשר בין שתי הבהלות. מדוע נזקקה החברה האמריקאית לדיכוי כה נרחב וכה עמוק של הזהות ההומוסקסואלית? כיצד קשורות הבהלה האדומה והוורודה זו לזו וכיצד שתיהן קשורות לתובנות שכבר רכשנו בנוגע לקשר שבין מוסד המשפחה ובין עיצוב החברה והכלכלה האמריקאיות שאחרי המלחמה?

הבהלה הוורודה שידרה מסר כפול: ראשית, קיומה של קטגוריה הומוסקסואלית סוטה גדרה את הפרקטיקה ההטרוסקסואלית כנורמה, שמחיר הפריצה שלה הוא סטיגמה ודיכוי. כפי שניסחה זאת הסוציולוגית הבריטית מרי מקינטוש:

“הפרקטיקה של תיוג חברתי של אנשים סוטים פועלת כמנגנון דיכוי בשתי דרכים. ראשית, היא עוזרת ליצור סף ברור, הניתן לפרסום ולזיהוי, בין התנהגות מותרת להתנהגות שאינה מותרת. (...) שנית, התיוג פועל להפריד בין הסוטים לבין השאר; משמעות הדבר היא שהפרקטיקות הסוטות שלהם והצידוקים שהם נותנים להן מוגבלים לקבוצה צרה יחסית. היצירה של תפקיד הומוסקסואלי מיוחד, בזוי ומוענש, שומרת על טהרתה של כלל החברה.”^{xliv}

כך, הבהלה הוורודה שירתה את כינון המשפחה הבורגנית בכך שהיא הבהירה את המשמעות החברתית של ההמצאות מחוצה לה. שנית, ברמה המדינית, הפרנויה וציד המכשפות תרמו ליצירת חברה סגורה ומגויסת. בכך דמו הבהלה האדומה והבהלה

8 להלן אתייחס אליהם במונח "התנועה ההומופילית", מונח שנבצע בראשית ימי האגודה כדי להחליף את המונח הטעון "הומוסקסואלים" ושימש אותה מאז.

הוורודה: הן השתמשו בקטגוריות שקופות. להומוסקסואלים ולקומוניסטים לא היתה חזות מיוחדת, מבטא או צבע עור נפרד. הם יכולים היו להיות כל אחד: המוכר בסופרמרקט, המורה בבית הספר או אפילו מישהו מהמשפחה. העובדה הזאת הפכה את כלל האזרחים לחשודים ועל כן בעלי מוטיבציה לקונפורמיות מקסימלית, שתסיר מהם את החשד.

מעניין לראות כי הבהלה האדומה והבהלה הוורודה לא רק התקיימו זו לצד זו, אלא היו קשורות האחת בשנייה. בהיגיון האמריקאי של תקופת המלחמה הקרה, הומוסקסואליות נתפשה לא רק כחולשה וכסטייה, אלא גם כעניין "לא אמריקאי", שדבק בארה"ב מתוך המפגש עם אירופה במלחמת העולם וקשור בטבורו אל הקומוניזם. הדוגמה המרשימה ביותר לקשר האמין שבין קומוניזם ובין הומוסקסואליות בדעת הקהל האמריקאית היא פרשת ג'נקינס (Jenkins) משנת 1964. וולטר ג'נקינס, ראש המטה של הנשיא לינדון ג'ונסון, נתפס ע"י המשטרה מקיים יחסי מין עם גבר אחר בשירותי הגברים של בניין ימק"א (YMCA) בווינגטון הבירה. הגבר שאתו נתפס תואר כבעל "חזות הונגרית" ובכך היה כבר בכדי לחשוד שג'נקינס, שהיה חשוף למידע סודי על אודות פרויקט האטום, מתרועע עם גורמים עוינים מהגוש המזרחי.^{xlv}

אם מרחיבים את המבט, ניתן להבין מדוע קושרו שתי הבהלות האחת לשנייה. החל מהמאה ה-19, הלאומיות היתה עניין ממוגדר. האומה תוארה פעמים רבות כאשה ונשים נתפשו כמי ששומרות על המסורות הלאומיות, בעוד הגברים אימצו אופני לבוש והתנהגות מודרניים.^{xlvi} החיילים הגברים מימשו את גבריותם בכך ששמרו על האומה ופגיעה באומה הובנה כפגיעה בגבריותם של בני הלאום (תבוסת גרמניה במלחמת העולם הראשונה היא דוגמה מצוינת). זרים תוארו פעמים רבות כבעלי מיניות חריגה, המהווה סכנה לפגיעה בטוהר האומה דרך חילול מיני של הנשים (בין השאר, זאת היתה טענה אנטישמית שהתייחסה למיניותם החריגה של היהודים, שאינם מסוגלים לשלוט ביצרים).^{xlvii} כך, גם בארצות הברית של המלחמה הקרה, נתערבבו התחומים בין האיום הקומוניסטי על המדינה ובין האיום ההומוסקסואלי על המשפחה, על רקע הקשר בין טוהר האומה ובין הטוהר המיני של המשפחה.

מוסד המשפחה בארצות הברית של תקופת המלחמה הקרה, אם כן, היווה מרכז עצבים שדרכו הובנו תפקידי המגדר והתודעה הלאומית. ההומופוביה והלאומנות, כפי שראינו, היו כלים רבי עצמה באכיפת הסדר החברתי שהובנה על-ידי מוסד המשפחה. התנועה ההומופילית של שנות החמישים והשישים ביקשה להשתלב בתוך הסדר הזה, אך התקשתה לערער על התפקיד ההומוסקסואלי כגבול החוצץ בין המשפחה הנורמטיבית ובין הסטייה האנטי-אמריקאית.

שינוי חד בפוליטיקה הזאת התרחש עם "מהומות סטנוול" בניו-יורק בקיץ 1969 – מאבק אלים של יושבי באר "סטנוול אין" (רובם נשים טרנסג'נדריות וגברים הומוסקסואליים משכבות סוציו-אקונומיות נמוכות) כנגד פשיטה משטרתית שהתרחשה בו. המהומות פרצו כתוצאה משילוב של מספר גורמי לחץ: פשיטות המשטרה המשפילות החוזרות ונשנות על הבארים ללהט"בים, איסורים חוקיים שהפכו את הבארים האלה לעסקים בלתי-חוקיים הנתונים לשליטת המאפיה⁹ וכעס כללי מההומופוביה שסבלו ממנה מיעוטים מיניים בארה"ב.

בראייה רחבה יותר, המהומות הן תוצאה של שינוי בציבוריות האמריקאית. המחצית השנייה של שנות ה-60 התאפיינה

9 בארה"ב של שנות ה-60 של המאה ה-20 היה אסור עפ"י חוק להגיש משקאות חריפים לחבורה המונה יותר משני הומואים. לכן, ברים לקהילה הגאה היו עסקים בלתי-חוקיים המנוהלים ע"י המאפיה. אחת הסמאות במהומות סטנוול היתה "שחררו את הברים הומואים משליטת המשטרה והמאפיה!".

בתנועות המונים רדיקליות שדחו את הסדר הקיים: תנועת "הפנתרים השחורים" תרגמה את הסטיגמה של הציבור השחור לזהות מעצימה ולפוליטיקה מיליטנטית; מרד הסטודנטים במאי 1968 בצרפת ערער על מוסדות החברה המסורתיים ובראשם על האוניברסיטאות; התנועה ההיפית דחתה את אורח החיים הבורגני האמריקאי ובמיוחד את שמרנותו המינית; התנועה למאבק במלחמת וייטנאם סחפה המונים להפגנות, לעתים אלימות, נגד הממסד; "השמאל החדש" העתיק את מרכז הכובד של הביקורת השמאלית מהביקורת המעמדית של הפוליטיקה והכלכלה במסורת האורתודוקסיה המרקסיסטית לביקורת על מנגנוני הדיכוי של התרבות, המתבטאים בנורמות חברתיות, במוסדות חברתיים ובאמנות; תנועת שחרור הנשים ניסחה את מנגנוני דיכוי הנשים הטבועים בתרבות ונוכחים בכל האינטראקציות בין המינים.^{xlviii}

מהומות סטנוול היו טריגר לשינוי חברתי בהיקף עצום, אך תרגומן של המהומות לתנועה חברתית רחבה התאפשר בזכות קיומן של קהילות של הומואים ולסביות בערים הגדולות בארצות הברית ובזכות הדוגמה ששימשו לה תנועות ההמונים שקדמו לה. כתוצאה משילוב גורמים זה צמחה תנועת ההתנגדות ההומו-לסבית ובראשה קואליציית הארגונים "החזית הגאה לשחרור" (Gay Liberation Front). התנועה ההומופילית המצומצמת הוחלפה בתנועה חברתית רחבה, עם סניפים ברחבי ארצות הברית כולה ורעיון "חירות הפרטיות" שהנחה את פעולתה של התנועה ההומופילית הוחלף ברעיון "היציאה מהארון" כהיבט של שחרור פרטי וכאסטרטגיה לשינוי חברתי.

את רעיון היציאה מהארון ניתן להסביר בכמה דרכים. ההסבר הראשון, הפשוט יותר, הוא שפוליטיקת היציאה מהארון היתה מרד בעולם שביקש למצב הומואים ולסביות כסוטים או כחולים שיש למנוע מהם כוח פוליטי כיוון שהם מסוכנים לחברה, כמו-גם מרד בפוליטיקה הליברלית של התנועה ההומופילית, שביקשה לבסס את התקבלותם של ההומואים והלסביות על ידי מחיקת שונותם המינית והמגדרית. השונות המגדרית והמינית היא מה שהופך הומואים ולסביות למה שהם, כך שפוליטיקה המשתיקה את ההיבטים האלה מותירה אותם, למעשה, משוללי כוח פוליטי. היא מבקשת לחתום על אמנה חברתית עם החברה הכללית שבה החברה תקבל את ההומואים והלסביות מתוקף ויתורם על שיג ושיח על אודות הנורמות המיניות והמגדריות של החברה. ההומואים והלסביות של תקופת פוסט-סטנוול היו מעוניינים בשינוי הנורמות האלה, כך שפוליטיקה המקדשת פרטיות הפכה לבלתי-רלוונטית בעבורם. בהשראת התנועה הפמיניסטית שבחרה במהלך פוליטי דומה, הם בחרו לעבור מפוליטיקה המנסה להשיג זכויות על בסיס ההפרדה בין האישי ובין הפוליטי לפוליטיקה המכריזה כי "האישי הוא הפוליטי".¹⁰

הסבר נוסף קשור לבניית הזהות כפרויקט צרכני המאפיינת את שלב הקפיטליזם הצרכני – מנגנון שתיארת בראשית הפרק. גיבוש הזהות כפרויקט צרכני טורף מחדש את קלפי ההפרדה שאפיינה את הקפיטליזם התעשייתי בין מרחב פרטי ובין מרחב ציבורי. בקפיטליזם הצרכני, השוק, בתיווך משמעותי של התקשורת והפרסום, מפולש אל תוך הבית, המשפחה, חיי האהבה והחלומות לעתיד. עצם זהותו של הפרט, אולי הדבר הפרטי ביותר שבנמצא, מעוצבת ע"י פעילות כלכלית של פילוח שוק ושל צריכה, הנמצאת כולה במרחב הציבורי. חברה שבה המרחב הפרטי קרס אל תוך המרחב הציבורי היא חברה שבה רעיון הנוכחות במרחב הציבורי ככוח יכול להפוך בקלות לחשוב יותר מרעיון הפרטיות.

הבחירה "לצאת מהארון" ולהיות נוכחים במרחב הציבורי פתחה בפני תנועת השחרור הצעירה אפשרויות ואסטרטגיות פוליטיות חדשות. כעת, משהיתה תנועה מאורגנת וארצית של מיעוטים מיניים בעלי זהויות פוליטיות מובחנות שהיו מוכנים

10 מונה שנטבע ע"י הפמיניסטית האמריקאית קרול הניש (Carol Hanisch) בשנת 1969. (The Personal is Political).

להסתכן ולחשוף את נטייתם המינית בפומבי, הגיעה העת לרתום את פוליטיקת הזהויות לשינויים פוליטיים במערכות הציבוריות של החברה האמריקאית.

הפוליטיקה של תנועת השחרור החדשה היתה מגוונת מאד וכללה ארגונים רבים שפעלו בזירות מגוונות מבחינה גאוגרפית ומבחינה ארגונית. מאבקים מרכזיים היו המאבק כנגד האגודה הפסיכיאטרית האמריקאית להוצאת ההומוסקסואליות מה-DSM¹¹ והמאבק לדקרימינליזציה של יחסי המין ההומוסקסואליים במדינות שונות בארצות הברית. ארגונים אחרים טיפלו בייצוג משפטי ללהט"בים, בהקמת כנסיות שיתנו מענה לצרכים הדתיים של הקהילה הגאה, בהפעלת לובי וקבוצות לחץ על הפוליטיקה וכן בהשפעה על האקדמיה. כחלק מאותה פוליטיקה חדשה היו גם ניסיונות להשתלבות בפוליטיקה המוניציפלית או המדינתית. דוגמאות מרכזיות הן הקמת המועדון הלהט"בי Alice B. Toklas Democratic Club כחלק ממועך המועדונים של המפלגה הדמוקרטית בקליפורניה ב-1972 ובחירתו של איש העסקים והפעיל החברתי ההומו המוצהר הארווי מילק למועצת העיר של סן-פרנסיסקו ב-1977.^{xlix}

על אף הצגת הניסיונות השונים לפרוץ אל הפוליטיקה הממוסדת כמאמץ משותף של תנועת השחרור הגאה, התקופה שלאחר מהומות סטנוול התאפיינה דווקא בגיוון פוליטי ניכר. ארגונים רבים לזכויות להט"ב התפצלו על רקע חילוקי דעות אידאולוגיים או על רקע מאבקים פוליטיים, כאשר אחד מקווי השבר הנפוצים היה המתח בין פוליטיקה ליברלית ואסימילטיבית, שקודמה בדרך-כלל על-ידי גברים הומוסקסואלים סיסג'נדרים¹² משכילים ממעמד סוציו-אקונומי בינוני ומעלה, ובין פוליטיקה רדיקלית שהתנגדה להשתלבות בעולם הערכים של החברה ההטרוסקסואלית והסיסג'נדרית וקודמה בדרך-כלל על-ידי קבוצה מגוונת של פעילים חברתיים מכל קשת הזהויות המיניות הלהט"ביות, רבים מהם בוגרי תנועות המאבקים השונים לזכויות האזרח בשנות השישים האוחזים בעמדות ימניות במסגרת המפלגה הרפובליקנית – The Log Cabin Republicans – בשנת 1977. מהצד השני של המתרחש הפוליטי ושל האוקיאנוס, קמה באנגליה "חזית השחרור הגאה", התארגנות שמאלית רדיקלית שהציגה במניפסט מפורסם מ-1971 שילוב בין ניתוח מרקסיסטי לניתוח פמיניסטי רדיקלי של המשפחה הפטריארכלית ושל הסקסיזם כמקורות הדיכוי ההומופובי.¹ בזיקה אליה פעל גם הקולקטיב "Gay Left" שפרסם גם הוא ניתוחים מעמדיים של הדיכוי המיני והמגדרי בכתב העת שיצא תחת אותו שם.ⁱⁱ

לסיכום, בפרק זה סקרתי תקופה סוערת למדי בתולדות תנועת השחרור הגאה בארצות הברית – תקופת בנייתה של התנועה, התמסדותה וחלוקתה לאורך קווי שבר אידאולוגיים ופוליטיים. במהלכה ראינו כיצד חברת הצריכה האמריקאית השפיעה על הפוליטיקה המגדרית והמינית של התקופה ובאופן עמוק יותר על עצם מושג הזהות בכלל והזהות הפוליטית בפרט. בפרק הבא נבחן את המשך השפעות חברת הצריכה על הפוליטיקה הלהט"בית, לצד שינויי עומק נוספים שחוללו בה הקפיטליזם המאוחר ומגיפת האיידס.

11 Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

12 סיסג'נדר (cisgender) – מי שאינו טרנסג'נדר. כלומר, מי שחווה התאמה בין המין הביולוגי שלו, המגדר שאליו גדל והמגדר שבו הוא מבקש לחיות.

פרק ד': קפיטליזם מאוחר, פוסטמודרניזם וצמיחתה של פוליטיקה קווירית (1981-1990)

הפעילות הפוליטית של שנות השבעים הובילה לניצחונות בזירות מסוימות, כמו דקרימינליזציה של יחסי המין ההומוסקסואליים במרבית מדינות ארה"ב ושינוי יחסן של חלק מהמערכות הציבוריות ביחס להומואים וללסביות. בנוסף, היא עודדה את צמיחתן של מסגרות אוטונומיות של הומואים ולסביות בשדות החברה, הכלכלה והתרבות: החלו להיפתח עסקים גאים, הוצאות ספרים גאות, מקומות בילוי גאים וכיו"ב.

אך הניצחונות היו מוגבלים. במובנים רבים, תנועת השחרור של המיעוטים המיניים בארצות הברית צעדה בעקבות דפוס דומה למדי לזה שהתוו תנועות השחרור שקדמו לה – לאחר ההתפרצות הדרמטית של סטונוול, החלה שחיקה והאטה של תנועת השחרור בהתמודדות עם הפוליטיקה האפורה של היומיום, במקביל לתגובת נגד שמרנית מחוץ (Backlash) ונטייה להיפרדות לקבוצות מבית.^{lii} הנטייה להיפרדות פיצלה את התנועה לאורכם של קווי שבר מעמדיים, מגדריים, גזעיים, אידאולוגיים וכן כאלה הנוגעים לזהות מגדר (gender identity) ולהבעה מגדרית (gender expression) והקשתה על ניהול מאבק משותף או אפילו על סימונם של יעדים פוליטיים משותפים. כל זאת עתיד היה להשתנות באורח דרמטי כתוצאה מהמאבק במגיפת האיידס. בשנת 1981 זוהה לראשונה נגיף ה-HIV הגורם לתסמונת הכשל החיסוני הנרכש, היא מחלת האיידס (AIDS)¹³.

הזיהוי התרחש סביב הצטברותם של עוד ועוד מקרים של גברים הומוסקסואלים צעירים, שהיו בעלי מערכות חיסונית חלשות ביותר וגופם כוסה בחבורות הכהות של סרקומת קפוזי (Kaposi Sarcoma) - מחלת עור סרטנית נדירה, שאפיינה עד אז רק קשישים יהודים.^{liii} כמחצית מהגברים האלו מתו תוך זמן קצר. מעט לאחר מכן, ועם העלייה במקרי המוות מאיידס, המגיפה החדשה זוהתה עם שלוש אוכלוסיות מרכזיות: הומואים, שחורים ונרקומנים – שלושתן אוכלוסיות שסבלו מתיוג ומהדרה עוד בטרם הזיהוי עם המחלה.^{liiv} זיהוי הומואים כאוכלוסיה שבה התפרצה המגיפה, למרות שהיה נכון רק באופן חלקי, תרם למיצוב האיידס כ"מחלה של הומואים", במידה כזאת שבראשית שנות השמונים האיידס כונה "הסרטן של הומואים" וחלק מהציבור סבר שהטרוסקסואלים נמצאים מחוץ לטווח סכנה להידבקות במחלה.^{lv} זיהוי האיידס עם ההומוסקסואליות המשיך את דפוס המדיקליזציה והתיוג המחריג שהיה מנת חלקם של הומואים במאה השנים שקדמו למגיפת האיידס. סיימון ווטני (Watney), אקטיביסט במאבק באיידס, ניתח בשנת 1987 את השימושים ההומופוביים באיידס. הוא כולל, למשל, את הזיהוי של האיידס כמחלת מין ולא כמחלת דם, באופן שתורם לרדוקציה של ההומוסקסואליות לאקט המיני האנאלי ולתיוג של הומואים כפרוצים מבחינה מינית. במילים אחרות, הזיהוי של האיידס עם הקהילה ההומוסקסואלית השתתף בהבניית הומואים כחולים וכסוטים בעיני הציבור ההטרוסקסואלי. מי שעשו בכך שימוש מופגן היו ארגוני הימין השמרני, שהציגו את ההומוסקסואליות כעונש על חטא כנגד האל ובעיקר כתוצאה של בגידה בערכי המשפחה (על הקשר בין מוסד המשפחה, ההטרוסקסואליות והימין האמריקאי כבר עמדתי בפרק הקודם והוא רלוונטי מאד גם כאן).^{lvi}

לאור היעדר התייחסותו של המסד הרפואי למשבר האיידס בתחילתו, הקהילה ההומוסקסואלית הצמיחה מתוכה ארגוני סיוע עצמי ומאבק שהחלו להתמודד אתו. הארגון המשמעותי הראשון היה הארגון הניו-יורקי "משבר הבריאות של הגברים הומואים" (GMHC)¹⁴. הארגון הזה פעל במשותף עם רופאים שהמליצו על התנזרות של גברים הומוסקסואלים ממין עד

13 AIDS - Acquired Immune Deficiency Syndrome

14 GMHC – Gay Men's Health Crisis

שוך המגפה. פתרון כזה נתפש כשערורייתי בקרב מרבית ההומואים ובמיוחד אלו שהיו פעילים בארגוני השחרור של שנות השבעים. לאור המאבק לדקרימינליזציה של יחסי המין ההומוסקסואליים ובהשפעת תרבות-הנגד של שנות השישים, הנאה מהחירות המינית החדשה שלה זכו גברים הומוסקסואלים נתפשה כביטוי משמעותי של תנועת השחרור וככזאת החותרת תחת ערכי השמרנות הבורגנית של החברה ההטרוסקסואלית. הרעיון כי יהיה על ההומואים להתנזר ממין נתפש כצעידה אחורה אל הימים שבהם ההומוסקסואליות היתה פלילית. בנוסף, טענו המתנגדים להתנזרות, איש לא היה מצפה מסטרייטים להתנזר. מכל מקום, ההתנגדות להתנזרות עוררה יחס שלילי למדי כלפי ה-GMHC. יחס שלילי נוסף כלפי הארגון נבע מהתחושה שהעלאת האיידס על סדר היום תתרום ליצירת הסטיגמה ההומופובית ושמוטב יהיה לשמור את המאבק באיידס בפרופיל נמוך.^{lvii}

קשה היה לשמור על העמדה הגורסת כי יש לשמור על המאבק באיידס בפרופיל נמוך לאור העלייה התלולה במספר ההדבקות החדשות מדי שנה ובמיוחד לאור העלייה התלולה במספר מקרי המוות. בשנת 1987, למשל, 47,000 איש ואשה ברחבי ארה"ב אובחנו כחולים באיידס. ארגון הבריאות העולמי העריך באותה שנה כי ברחבי העולם חיים 5-10 מיליון גברים ונשים עם נגיף ה-HIV. הנתונים המזעזעים האלה השפיעו על הקהילה הגאה האמריקאית מבפנים ומבחוץ. הם תרמו ליצירת היסטוריה בציבור הרחב שהעמיקה את היחס ההומופובי כלפי הקהילה. היחס ההומופובי הזה לא תוחם לגברים בלבד, שהיוו את המסה המרכזית של הנשאים והחולים, אלא היה מנת חלקן גם של נשים. העובדה הזאת תרמה להתקרבות בין הומואים ולסביות – במהלך שנות השבעים המאבק הלסבי הלך ונפרד מהמאבק ההומואי ופעל במידה רבה במסגרת הרחבה יותר של המאבק הפמיניסטי; הסטיגמה ההומופובית הקשה שעורר משבר האיידס איימה גם על מקומן של לסביות בחברה האמריקאית ודחפה אותן למאבק מאוחד עם הגברים ההומוסקסואלים (לצד מגיעים נוספים, כמו סולידריות לנוכח כמות מקרי המוות).^{lviii}

מבפנים, הנתונים הקשים של המחלה וההתמודדות של רבים בקהילה הגאה עם אבדן חברים שחלו ומתו ועם האימה שבהמצאות בקבוצת הסיכון דחפו רבים להצטרפות לארגוני המאבק באיידס. ארגוני המאבק הובילו שינוי בתפישה הפוליטית של הקהילה הגאה. בעוד שמרבית המאבקים הקהילתיים, החל משנות החמישים, התבססו על אידאולוגיה ליברלית, שקראה למדינה שלא להתערב בחייהם הפרטיים של הומואים ולסביות, ארגוני המאבק באיידס החלו להציב למדינה דרישות להתערבות אקטיבית בחיי הקהילה, במטרה לחסל את המגיפה.^{lix} דרישות כאלו כללו הנגשת חינוך מיני רלוונטי לקהילות שנמצאו בקבוצות הסיכון (בעיקר הומואים ושחורים) וכן מענים רפואיים וסיעודיים לחולים ולקבוצות הסיכון.^{lx}

הארגון המשמעותי ביותר של תנועת המאבק באיידס בארה"ב היה ארגון ACT UP¹⁵ שנוסד בשנת 1987. בניגוד ל-GMHC, שנטה לעמדה פוליטית סולידית למדי כלפי הממשלה הפדרלית, שנבעה מרצונו להשיג תקציבים ממנה ומתורמים פרטיים, ACT UP היה ארגוני פוליטי במפגיע, שלא היסס לבקר את הממסד הפדרלי. הפוליטיקה שלו היתה יציאת חוצץ כנגד הפוליטיקה של הפרטיות. שנה לפני הקמת הארגון, פסק בית הדין הגבוה של ארה"ב כי חקיקה האוסרת על יחסי מין הומוסקסואליים אינה בלתי-חוקתית (Boers v. Hardwick). בפסק הדין ציטטו השופטים מסורת ארוכה של הוגים ופוליטיקאים ליברליים שטענו כי יחסי מין הומוסקסואליים הם פשע כנגד הטבע וחוטאים למושג האנושיות עצמו ושאינן דבר במחשבה הליברלית ובחוקה האמריקאית המונע מהמדינות החברות בפדרציה האמריקאית לאסור יחסי מין הומוסקסואליים בשטחן. דעת המיעוט בקרב השופטים טענה כי חקיקה כזאת פוגעת בחופש הפרט ובפרטיותו. משמעות הפסיקה, אם כן, היתה

15 ACT UP – AIDS Coalition To Unleash Power

שפוליטיקה של פרטיות לא יכולה עוד לשמש כנשק אפקטיבי במאבק בהומופוביה.^{lxi} סיבה נוספת להתרחקות מהפוליטיקה של הפרטיות היתה התחושה כי ההשתקה של האיידס מאפשרת לממשלה הפדרלית להתחמק מאחריותה למגיפה ובעיקר מאחריותה למצוא פתרונות שיסיימו אותה. ACT UP היה מעוניין, אם כן, למשוך כמה שיותר תשומת לב אל משבר האיידס ואל אחריותה של המדינה ביחס אליו. המרכזיות ההולכת וגוברת של הטלוויזיה כמדיום דחפה את הארגון לפוליטיקה ויזואלית וסנסציונית של פעולה ישירה המבוססת על תיעוד חדשותי. המסר היה "שתיקה היא מוות".

דוגמה לסוג כזה של פוליטיקה הם ה"zaps" - הפגנות והפרעות אחרות לסדר הציבורי שנועדו להציב פוליטיקאים שמרנים במצב מביך שיחשוף את ההומופוביה שלהם או את אזלת היד הפוליטית שלהם ובכך יתרום להעלאת המודעות הפוליטית ביחס למאבק בציבור בכלל ובציבור ההומוסקסואלי בפרט. זאפס כאלה היו בשימוש בקרב תנועת השחרור הגאה כבר במהלך שנות השבעים, אך חברי ACT UP שכללו אותם לדרגות חדשות של יצירתיות. צורה אחת של זאפס שאפיינה את הארגון היתה "מופע הדראג הרפובליקני", שבמהלכו חברי הארגון היו מתחפשים ומציגים את עצמם כרפובליקנים וחודרים למרחבים פוליטיים שמרניים, שם הם היו מסירים את התחפושת ומציבים שאלות נוקבות ביחס למאבק באיידס. צורה נוספת של זאפס היתה מדעית יותר: בתוך הארגון פעלה קבוצה שתפקידה היה לצבור מידע על האיידס ועל טיפולים אפשריים, ולאור המידע שנצבר היו חברי וחברות הארגון מתפרצים לגופים רפואיים ומדעיים פדרליים ומציבים בפניהם שאלות ודרישות הנוגעות להליכי בדיקה של תרופות שונות ועל כיווני מחקר. סוג זה של זאפס הוביל עם הזמן לשיתוף פעולה גובר והולך של הממסד עם פעילי המאבק באיידס, כיוון שהאחרונים הוכיחו את עצמם כמי שבקיאם מאד בצדדים המדעיים של המחלה ושל הטיפול בה. דוגמה נוספת לאותה פוליטיקה הוא התאטרון הפוליטי של ACT UP – פעולות תאטרליות שונות שנועדו להעביר מסרים פוליטיים בדרכים יצירתיות וסנסציוניות. בקטגוריה הזאת ניתן לכלול את צעידתו של הארגון במצעד הגאווה בניו-יורק כמחנה-השמדה מהלך (כולל גדר תיל ותחפושות של אסירים וסוהרים) כדי להבהיר שאזלת היד הממשלתית היא רצח הומופובי באמצעות האיידס ואת הפרקטיקה הידועה כ-die-ins הכוללת פעילים ופעילות של הארגון המשחקים גופות במרחבים ציבוריים, כדי להבהיר את משמעות המחלה לציבור.^{lxii}

הפוליטיקה של ACT UP אחזה בעמדה אמביוולנטית ביחס למדינה, בין ביקורת חריפה ובין שיתוף פעולה, בין תביעה מהמדינה לקחת אחריות ובין לקיחת האחריות על ידי הארגון במקומות שבהם המדינה לא עשתה זאת (למשל, על-ידי מיסודו של "שוק שחור" של תרופות שהארגון קנה במדינות מחוץ לארה"ב ומכר במחירי עלות לחולים ולנשאים). מכל מקום, הארגון יצר פוליטיקה אטרקטיבית, שמשכה משתתפים רבים ותרמה, כאמור, להתקרבות פוליטית בין הומואים ולסביות. במידה רבה, המאבק באיידס היה המנוע שדחף את התנועה הגאה לשחרור החוצה מתנועת השקיעה הספירלית שבה היא היתה נתונה.^{lxiii}

הפוליטיקה של ACT UP השפיעה גם על ארגונים מאוחרים יותר שפעלו באמצעות פעולה ישירה. אולי המפורסם שבהם הוא ארגון Queer Nation, שנוסד בשנת 1990 על ידי יוצאי ACT UP שחשבו שיש להרחיב את המאבק מעבר למאבק באיידס, בעיקר לאור העלייה במקרי אלימות הומופובית בניו-יורק של אותה תקופה.^{lxiv} Queer Nation ירש מ-ACT UP את המיליטנטיות, את הפעולה הישירה ואת דפוס הפעולה של התאטרון הפוליטי. את ה-die-ins החליפו kiss-ins (נשיקות והפגנת חיבה ומיניות של זוגות חד-מיניים במרחבים ציבוריים שאינם מזוהים עם הקהילה הגאה) ואליהם הצטרפו פעולות תאטרליות נוספות, כמו מפגני "יציאה מהארון" שהמחזו באופן ממשי את הביטוי המטאפורי. את דפוס הפעולה הסנסציוני הזה

ניתן להסביר, כמו במקרה של ACT UP, לאור מרכזיות תקשורת ההמונים, ובמיוחד הטלוויזיה, בחברת הצריכה האמריקאית של שנות סוף המאה ה-20 וכאכזבה מהפוליטיקה הליברלית והאסימילטיבית הרואה בפרטיות ובהשתלבות בחברה ההטרסקסואלית נתיב פוליטי אפקטיבי ואולי אף אידאל. הסלידה של Queer Nation מאסימילציה אל החברה ההטרסקסואליות ומרעיון הפרטיות מופגנת באורח ברור ביותר בפמפלט "Queers Read This" שהופץ באלפי עותקים במצעד הגאווה הניו-יורקי של 1990 ומזוהה עם הארגון:

“להיות קוויר לא קשור לזכות לפרטיות; זה קשור לחירות להיות פומבי, פשוט להיות מי שאנחנו. זה אומר להיאבק בדיכוי באופן יומיומי; בהומופוביה, בגזענות, בשנאת נשים, בצרות האופקים של הצבועים הדתיים ושל שנאתנו העצמית. (...) להיות קוויר פירושו להיות בסגנון חיים שונה. אין לזה דבר עם מיינסטרים, שולי-רווח, לאומנות, פטריארכיה או אסימילציה. זה לא קשור למנהלים בפועל, לפריוילגיה ולאליטיזם. זה קשור להימצאות בשוליים, להגדרת עצמנו; זה קשור ל-gender-fuck ולסודות, למה שמתחת לחגורה ובתוך הלב; זה קשור ללילה. להיות קוויר זה לצמוח מלמטה כיוון שכל אחד ואחת מאתנו, כולנו, כל כוס, כל לב, כל תחת וכל זין הוא עולם של עונג המחכה להיחקר. כל אחד מאתנו הוא עולם של אפשרויות אינסופיות.”^{lxv}

חוקרת התקשורת, ארין ראנד, מציינת במחקרה על אודות הרטוריקה של הארגון, כי השימוש במונח "קוויר" נועד להיות מנוגד למונחים "הומו" ו"לסבית". "קוויר" היתה באותה עת קללה, מונח טעון מבחינה פוליטית שסימל את היחס המשפיל ממנו סבלו מיעוטים מיניים בארה"ב. מעטים היו מי שהיו מוכנים להזדהות אתו. בכך, המונח שימש לשתי מטרות: ראשית, ניכוס של מונח משפיל על-ידי הקהילה הגאה והפיכתו למונח מעצים כצורה של התנגדות להומופוביה; ושנית, יצירת קטגוריית זהות המונגדת באופן ברור לזהות ההומו-לסבית, כך שתביע ויתור על הפוליטיקה האסימילטיבית של הארגונים ההומו-לסביים של התקופה ותסמן פוליטיקה חדשה של התנגדות. כמו-כן, בעוד הזהויות "הומו" ו"לסבית" היו זהויות ברורות ויציבות יחסית, עם קישור ברור למגדרים גבר ואשה, בהתאמה, "קוויר" היתה זהות שנבנתה על קרקע בלתי-יציבה בכוונת מכוון – היא ביקשה לאחד גברים ונשים תחת זהות שתוכנה המרכזי הוא מגוון ושונות, איחוד סביב המפריד ולא סביב המאחד, איחוד המבקש לנתץ את ההקשרים המסורתיים של הזהות ההומו-לסבית ובתוכם את ההקשרים המגדריים שלה.^{lxvi}

בשנת 1990, במקביל להקמת Queer Nation, יצא לאור ספרה של הפילוסופית וחוקרת הספרות ג'ודית באטלר (Judith Butler), "צרות של מגדר". ספר זה הוא אחד המחוללים הראשונים של התאוריה הקווירית (Queer Theory), המשתמשת במונח קוויר למטרות פוליטיות דומות לאלה שחברות וחברי Queer Nation כיוונו אליהן. נקודת השקפה נוספת היא התייחסותה של באטלר לתאטרליות כאקט פוליטי.

לפני שאסקור רעיונות מרכזיים בתאוריה הקווירית, חשוב לומר שלא מדובר בתאוריה אחידה ומהודקת, אלא באוסף של חוקרות וחוקרים אקדמיים בעלי מאפיינים משותפים מסוימים ושבמקרים רבים מזהים את עצמם כחלק ממאבק פוליטי משותף. אנסה להצביע על הרעיונות המרכזיים והקונצנזואליים יותר בקרב מי שמוכללים תחת מטרית התאוריה הקווירית. התאוריה הקווירית ירשה את רעיונותיה העיקריים משני הורים: התאוריה של הגל השני בפמיניזם והגותו של מישל פוקו (Michel Foucault), במיוחד כפי שנתנסחה בספרו "תולדות המיניות".

הזכרתי כבר את רעיון "האישי הוא הפוליטי" – ססמה פמיניסטית שהפכה לעיקרון מרכזי בתנועת השחרור שלאחר סטנוול

ולאחר מכן בתאוריה הקווירית. הגל השני בפמיניזם מצביע על כך שדיכוי הנשים לא מתמצה בהדרתן מהמרחב הציבורי (הטענה המרכזית של הגל הראשון בפמיניזם), אלא ממקם את עיקר דיכוי דווקא במרחב הפרטי. כך, ניתוח פמיניסטיות מהגל השני את תפישת המשפחה, את הנישואין ואפילו את המשגל ההטרסקסואלי כמוסדות פוליטיים, המעוצבים ע"י אידאולוגיה פטריארכלית ומשמישים לדיכוי נשים. בכך נפתחה האפשרות האינטלקטואלית לניתוח המיניות כמוסד פוליטי דכאני.^{lxvii}

רעיון פמיניסטי נוסף שהתאקלם בתאוריה הקווירית הוא תפישת קטגוריות המגדר והמיניות כהבניות תרבותיות. הוגות פמיניסטיות ערערו על קיומן הטבעי של הקטגוריות גבר/אשה (ראוי לציין בהקשר הזה את "המין השני" לסימון דה-בבואר [Simone De Beauvoir, 1949] ואת המאמר "אדם אינו נולד אשה" למוניק ויטיג [Monique Wittig, 1981]). הן תפשו את הקטגוריות הללו כהמצאות אידאולוגיות, המובנות דרך הסוציאליזציה של הפרט אל מוסדות תרבותיים המשמרים אותן והמשמשות ככלי פוליטי לדיכוי נשים ולהאדרת כוחם של גברים. באופן דומה, התאוריה הקווירית מערערת על עצם הדיכוטומיה של הקטגוריות הטרסקסואל/הומוסקסואל ומניחה שמדובר בקטגוריות אידאולוגיות, המובנות דרך מוסדות תרבותיים (כמו תפקידי המגדר, מוסד הנישואין, חינוך מיני, תרבות פופולרית המציגה מיניות הטרסקסואלית בלעדית וכיו"ב) ומשמשות לדיכוי מיעוטים מיניים.^{lxviii}

מישל פוקו תרם לתאוריה הקווירית כלים לניתוח ההבניה התרבותית של המיניות. בניגוד לטענות פמיניסטיות מסוימות, שתפשו את המין כהיבט טבעי של האדם שהיה משוחרר בעבר והחל להיות מדוכא במאות השנים האחרונות, פוקו סבור שלא ניתן להפריד את המיניות מהשיח על המיניות. כלומר, פוקו טוען שהמיניות אינה היבט טבעי של האדם, אלא קונסטרוקט תרבותי המיוצר מתוך השיח עליו, הכולל את ההקשרים התרבותיים בהם מופיעה המיניות, את ההיתרים והאיסורים המיניים וכיו"ב. פוקו מצביע על השיח הקליני על סטיות מיניות שהתפתח במאה ה-19. כחלק מאותו שיח, טוען פוקו, נולד ההומוסקסואל, כאשר השיח המוסרי על חטא מעשה הסדום התחלף בשיח קליני שזיהה את ההומוסקסואל כמי שהמשיכה לבני מינו עומדת במרכז אישיותו ומחייבת פסיכולוגיה ייחודית, ביוגרפיה ייחודית, אורח חיים ייחודי ואף פיזיולוגיה ייחודית. המיניות, אם כן, היא תוצר של מבנה כוח העומד בבסיס התרבות ומובנה באמצעות השיח, לצד מבני כוח נוספים המייצרים קטגוריות דכאניות כמו קטגוריית הפושע או קטגוריית המשוגע.^{lxix}

התאוריה הקווירית, אם כן, מניחה שהמיניות ככלל, והזהות המינית הדיכוטומית הומו/הטרו בפרט, הן מוסדות פוליטיים דכאניים, הנוצרים ומשמרים ע"י הבניה תרבותית. הפרויקט הקווירי שואף לחתור תחת הדיכוטומיה הזאת, לערער את הקטגוריות הקבועות ולחשוף את הפוטנציאל הביסקסואלי (או אף האומניסקסואלי) הטמון בכל בני האדם.

יש להבין את התאוריה הקווירית על רקע תורות שחרור פוסטמודרניסטיות אחרות. ראשית, משום שהאתגרים איתם מתמודדות תורות שחרור אלה, כמו התאוריה הפמיניסטית הפוסטמודרנית וכמו הפוסט-קולוניאליזם, שונים מהותית מאלו שהתמודדו איתם תורות השחרור המודרניסטיות הגדולות, כמו הליברליזם או הסוציאליזם האורתודוקסי. הקפיטליזם הגלובלי של דורנו הופך את הכוחות המדכאים לרחוקים ואימפרסונליים – תחת הפוליטיקה הלאומית יש עתה מערכת גלובלית חסרת פנים ואדירת כוח של תאגידים. זאת ועוד, הקפיטליזם הצרכני מתמודד היטב עם סתירותיו הפנימיות ועושה חיל בשילוב מגמות הנגד שלו כתת-תרבות לגיטימית בתוך המסגרת הצרכנית. כשמביאים את כל אלה בחשבון, תורת שחרור אופטימית המאמינה בשינוי חברתי כולל ובהישג יד הופכת למחזה נדיר במיוחד. תורות השחרור של העידן הפוסטמודרני מציעות בעיקר מנגנונים

לחשיפת הדיכוי יותר מאשר לשחרור ממשי ואם הן אכן מקוות לשחרור כזה הוא ודאי ממוקם בעתיד לא נראה.

נוסף על כך, בעוד תורות השחרור המודרניסטיות נאבקו בשם האמת, תורות השחרור הפוסטמודרניות מערערות על עצם התכנותו של מושג כזה. אם מקבלים את ההנחה הפוקיאנית שידע על אודות המציאות הוא למעשה המנגנון לעיצובה, שכן לא ניתן להפריד את המנגנון החברתי מהשיח עליו, אז "אמת" היא מושג יחסי, מבנה כוח המשמש בידי ההגמוניה (הפטריארכלית וההטרסקסיסטית, במקרה של התאוריה הקווירית) לביצור שלטונה.

מכאן נובע מאפיין משותף נוסף של התאוריה הקווירית עם תורות פוסטמודרניות אחרות – הזהות בין התאוריה כגוף ידע ובין התאוריה כמעשה פוליטי. כפי שראינו, בעידן הפוסטמודרני התבטלה ההפרדה בין הפרטי והציבורי – "האישי הוא הפוליטי" משמעו "הכל פוליטי". עצם הידע שלנו על העולם הוא פוליטי. הזהות היא פוליטית. אם כך, התאוריה הקווירית, בדומה לפוסט-קולוניאליזם ולתאוריה הפמיניסטית, משמשת בעת ובעונה אחת גוף ידע החותר תחת גוף הידע של ההגמוניה ומספק כלים ביקורתיים לניתוח המציאות וגם מכשיר פוליטי המערער על בלעדיותו ועל "אמתותו" של גוף הידע ההגמוני וחושף אותו כהבניה תרבותית אידאולוגית בשירות ההגמוניה.

באטלר, למשל, אחת הכותבות המרכזיות של התאוריה הקווירית, מדגימה היטב את המאפיינים המרכזיים שלה. באטלר מזהה את השפה כאתר המרכזי של הבניית המיניות. היא משתמשת במונח "מבע ביצועי" שטבע פילוסוף הלשון ג'ון לנגשו אוסטין (J.L. Austin) ככלי לניתוח ההבניה הזאת. אוסטין מערער על ההנחה כי יש הפרדה בין דיבור לפעולה וחושף כי השפה היא למעשה לעתים רבות "מעשה דיבור" (speech act). "המבע הביצועי" (performative utterance) הוא מבע (כמו "הרי את מקודשת לי") שכאשר הוא נאמר בנסיבות מסוימות (למשל, ע"י חתן לכלתו תחת החופה בחתונה) יש לו כח השפעה על המציאות (כמו השאת החתן והכלה). באטלר מזהה את מקור תוקפם של המבעים הביצועיים בכך שהם חוזרים על מוסכמות תרבותיות – החתן מהדוגמה לעיל מבצע טקס שהוא מוסד תרבותי; החלטת שופט מקבלת את תוקפה מעצם חזרתה על החוק. באטלר מבינה את השפה, אם כן, כשדה של הבניה חברתית השואבת את תוקפה מהסדר החברתי ההגמוני ומאשררת אותו בזמן -

“באיזו מידה, אם כן, פועל המבע הביצועי 'קוויר' בסמיכות צורמת ל'הרי את מקודשת לי' של טקס הנישואים? אם המבע הביצועי מתפקד כאמצעי להכשרת ההטרסקסואליזציה של הקשר החברתי, הרי יש יסוד להניח שיוכל לתפקד גם כטאבו ממיט קלון, שעושה 'קוויריזציה' לאלה שמסרבים או מתנגדים לאותה צורה חברתית, כמו גם לאלה שמיישמים אותה שלא בברכתה ההגמונית של החברה".^{lxx}

כלומר, הקללה "הומו!" שהיא מבע ביצועי המבנה את ההומוסקסואל כדמות שוליים הראויה לקלון, והמבע הביצועי "הרי את מקודשת לי" המשיא את הזוג, נשענים על אותו בסיס הטרסקסיסטי.

באטלר טוענת שגם המגדר הוא אקט ביצועי – הבניה של שני מגדרים מובחנים ע"י סדרת חזרות על נורמות קיימות. המגדר כאקט ביצועי והמבעים הביצועיים קשורים בקשר הדוק:

“נורמות מגדריות מתפקדות באמצעות הדרישה לגלם אידאליים מסוימים של נשיות ושל גבריות, שכמעט תמיד קשורים לאידאליזציה של הקשר ההטרסקסואלי. במובן זה, המבע הביצועי החונך 'זו בת!' מבשר את ההבטחה העתידית 'הרי את מקודשת לי'.^{lxxi}

המגדר כאקט ביצועי והמבע הביצועי קשורים גם בפן נוסף – אליבא דבאטלר, אין ולא יכול להיות סובייקט הקודם למגדר, שכן "הבניית הסובייקט תלויה בפעולתן הקודמת והמעניקה הכשר של נורמות מגדריות"^{lxxiii}. באופן דומה, גם אין ולא יכול להיות סובייקט הקודם לשיח ובכך מיושם הרעיון הפוקויאני בדבר אי ההפרדה בין המגדר ובין השיח על אודותיו. אבל קיים, בכל זאת, הבדל חשוב בין המגדר כאקט ביצועי ובין המבע הביצועי: בעוד המבע הביצועי מצטט נורמות החורגות ממנו ושואב את תוקפו משקיפותן, המגדר כאקט ביצועי מצטט נורמות חבויות ומושקקות. כיוון שכך, הנורמות המגדריות הן תמיד אידאליים בלתי-מושגים, כך שהביצוע שלהן הוא תמיד חלקי. הביצוע החלקי והבלתי-מודע של נורמות המגדר הוא גם מה שמאפשר להפקיע אותן ולחשוף אותן כהבניה אידאולוגית בלבד.

את ההתקבלות הרחבה של התאוריה הקווירית ואת הניסיון לגזור ממנה פוליטיקה קווירית, וכן את הבניית הזהות הקווירית שאפיינה את הפוליטיקה של Queer Nation אני מבקש לתלות בתהליך שעברו הזהויות הפוליטיות בעידן הקפיטליזם המאוחר.

ככל שהקהילה הגאה בארה"ב ובמערב בכלל זכתה ליותר ויותר זכויות חוקיות, החלקים שבה שהצליחו להשתלב בחברה ההטרנסקסואלית הלכו וסומנו על-ידי השוק הקפיטליסטי כקהילות צרכניות אפשריות. הנחת העבודה של השוק היתה שהומואים, ובמידה פחותה מכך גם לסביות, מרכיבים יחידות משפחתיות הנהנות מהכנסה כפולה, ללא ילדים (מצב המכונה DINK¹⁶).^{lxxiii} הדינמיקה של חברת הצריכה מעודדת את כינוןן של זהויות נבדלות על בסיס הבדלים דקים ביניהן, המתבטאים בצריכתם של מוצרים ספציפיים המקושרים עם אותה זהות. הדחף לבטא את הזהויות השונות נובע מהיות הקפיטליזם המאוחר מאופיין תרבותית בתרבות המציבה את חופש הבחירה כערך מרכזי. מימוש חופש הבחירה מנותב במסגרת התרבותית הזאת לצריכתם של מוצרים המבטאים את הבחירה.^{lxxiv} כך, מונעת על-ידי האינטרס שביצירתם של שווקי צריכה מרובים, מאפשרת חברת הצריכה לזהויות הנבדלות בהבדלים דקים לכוון את עצמן כקהילות בעלות מרחבים עצמאיים ומוצרי צריכה ייעודיים. הדינמיקה הזאת חותרת תחת קיומן של זהויות רחבות ומעודדת את פירוק הזהויות הפוליטיות "הגדולות", כמו "הומו" או "לסבית" לאינספור תת-זהויות (על בסיס חיתוכים עם זהויות אחרות - "לסבית שחורה", "ביסקסואלית פמיניסטית", "הומו יהודי" וכו', וכן על בסיס הרחבה של תיאורי המיניות והמגדר – פאנסקסואל, פוליסקסואל, סקוליסקסואל, "דובים", נזיל מגדרית, טרי-ג'נדר, א-מיני, א-מגדרי, א-רומנטי, דמי-רומנטי ועוד ועוד).

הפילוסוף פרדריק ג'יימסון (Fredric Jameson) גורס שהפוסטמודרניזם הוא הדומיננטה התרבותית של הקפיטליזם המאוחר. בעידן של כלכלת גלובלית, שבו הפרט נעדר יכולת ממשית להשפעה על המציאות, ובעידן שבו ייצור הסחורות החליף את כל סוגי הייצור האישי בעלי החותם האישי שרווחו בעבר, ובכלל זה את היצירה האמנותית והספרותית, גם הזהות מאבדת את מאפייניה הלכידים כסובייקט ייחודי המסוגל להטביע חותם ייחודי בעולם. תחת זאת, הקפיטליזם המאוחר מאופיין בניכור אל העצמי ובנטייה לזהות מבוזרת.^{lxxv} אין תמה, אם כן, כי גם הזהויות הפוליטיות הלכידות שאפיינו את הפוליטיקה שפגשנו בפרק הקודם הולכות ומפנות את מקומן לזהויות פרגמנטריות יותר, כמו תת-זהויות שתוארתי לעיל או כמו "קוויר", שהיא קטגוריית זהות אנטי-זהותית, המעלה על נס את ההימנעות מהיקבעות לכדי זהות יציבה. הפוליטיקה הקווירית מאמצת במידה רבה את חוויית "מות הסובייקט" שמתאר ג'יימסון על רקע מאפייני הקפיטליזם המאוחר, כפי שמתבטא בתאוריה של באטלר,

16 DINK – Double Income, No Kids

השוללת את קיומו של סובייקט הקודם לשיח וגורסת כי האפשרות היחידה להשפיע על העולם היא במסגרת ערעור על הקטגוריות התרבותיות-לשוניות המעצבות אותו, ובכך מסכינה, במידה רבה, עם חוויית היעדר היכולת להשפיע על המציאות. קשה לסכם את הפרק הזה, כיוון שהאירועים המתוארים בו זולגים מההיסטוריה אל ההווה. ובכל זאת, אם נשתדל לשמור על מרחק המאפשר ניתוח, נוכל להצביע על המהלך אותו תיארתי בפרק זה - התפתחות הפוליטיקה של המיעוטים המינניים בעידן הקפיטליזם המאוחר בשני שלבים: שלב ראשון של פוליטיקה אקטיביסטית שוויתרה על רעיון הפרטיות והתעצבה לאור משבר האיידס ושלב שני של פוליטיקה שאימצה את המודל התאטרלי, את ההתקרבות בין הומואים ולסביות ואת כינונה של קטגוריית הזהות החדשה "קוויר" והתפתחה לכדי פוליטיקה המנתצת את קטגוריות הזהות המסורתיות, בהשפעת חברת הצריכה והמאפיינים התרבותיים של הקפיטליזם המאוחר.

כתיבת העבודה הזאת היתה בעבורי חוויה מרתקת ואפילו מטלטלת לעתים. כשהתחלתי בכתיבה, יצאתי מנקודת הנחה כי ניתן להסביר שינויים חברתיים ופוליטיים באמצעות ניתוח מטריאליסטי-היסטורי. תוך כדי הכתיבה הנחת העבודה הזאת התנפצה שוב ושוב כגלים אל הסלעים. פעמים רבות חשבתי שהניתוח המטריאלי בלבד אינו מורכב כדי צורכו ואינו מתאר נאמנה את מורכבות הסיטואציה ההיסטורית. הבעיה הזאת הובילה אותי לעמוד על מורכבות הקשרים שבין שינויים מטריאליים, לרבות פיתוחים טכנולוגיים ודינמיקות כלכליות, ובין קונסטרוקטים תרבותיים ומערכות חברתיות. אני מקווה שהצלחתי להבהיר את מורכבות הקשרים האלה בעבודה, גם אם לא תמיד הצלחתי לתאר את כלל הקשרים האלה.

ובכל זאת, על אף מורכבות הקשרים האלה, נדמה לי שהצלחתי לתאר כיצד הפוליטיקה של המיעוטים המיניים במערב התפתחה בריקוד-זוגות צמוד עם הקפיטליזם. תחילה היא הובנתה על-ידי כינונה של זהות הומוסקסואלית מובחנת במסגרת הקפיטליזם. לאחר מכן היא עברה פוליטיזציה במסגרת פוליטיקת הזהויות שאפיינה את המעבר מזהויות לוקאליות לזהויות מטא-נרטיביות בעידן הקפיטליזם התעשייתי. בשלב הבא היא התעמתה עם חברת צריכה בשוק לאומי שמיצב אותה כזהות חריגה המסמנת גבול לפעילות החברתית ולאחר מכן פינה לה מקום באופן הדרגתי בתוך חברת הצריכה, באופן שהטמיע אותה במערכת הקפיטליסטית והסיר ממנה את העוקץ המהפכני שלה. לבסוף, חזינו בתהליך התפוררותן של הזהויות הלהט"ביות בתוך חברת הצריכה והתפרקות הזהות הסובייקטיבית של עידן הקפיטליזם המאוחר.

כתיבה עתידית ראוי שתבדוק את הדינמיקה שתיארתי גם מחוץ לגרמניה, בריטניה וארצות הברית. מעניין לברר, למשל, מה היתה הדינמיקה של הפוליטיקה של מיעוטים מיניים בחברות לא-מערביות שהקפיטליזם הגיעה אליהן בשלבים שונים ופעל בהן בדינמיקות כלכליות שונות. השוואה בין חברות כאלה ובין גרמניה, בריטניה וארצות הברית עשויה להיות חשובה להבנה מעמיקה יותר של הקשר בין המערכת הקפיטליסטית ובין התצורות השונות של פוליטיקה מינית ומגדרית.

נדמה לי שהדינמיקה שתיארתי, אם היא משכנעת, מעלה שאלות פוליטיות, נוסף לשאלות ההיסטוריות וההיסטוריוגרפיות הנובעות ממנה. ניתן לשאול, למשל, אלו דינמיקות כלכליות בימינו מעודדות הומופוביה ומה הקשר שלהן לדיכוי של קבוצות נוספות תחת הקפיטליזם? האם לקפיטליזם בתקופתנו יש אלמנטים משחררים ואם כן, מהם? מהן הדרכים שבהן מעצב הקפיטליזם של ימינו מוסדות תרבותיים וחברתיים הנוגעים למיניות ולמגדר (כמו מוסד המשפחה, למשל) ומהן ההשלכות של מאבקים הנוגעים למבנה הכלכלי של המדינה על מוסדות אלה? האם ניתן לגזור מתוך ההשלכות האלה, אם נזהה אותן, יעדים פוליטיים בדרך לחברה המשוחררת מדיכוי מגדרי ומיני? ואולי חשוב מכל, האם לאור התפישה המעמידה בסימן שאלה את קיומו של סובייקט המסוגל להשפיע על המציאות, האם אנחנו עוד מאמינות ומאמינים באפשרות להגיע לחברה המשוחררת מדיכוי מגדרי ומיני? אני רוצה לקוות שכן, ושמענה מעמיק על השאלות הללו ייתן בידינו את קצות החוט שנוכל ללכת בעקבותיהן, כמו תזאוס בעקבות החוט של אריאדנה, בדרך הפתלתלה מהמבוך אל החירות.

- אדלמן, ל'. **בתי תה וסימפטיה או האפיסטמולוגיה של בית השימוש**. בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית". (2003). עורכים: יאיר קדר, עמליה זיו, אורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. תל-אביב. ע"מ 245-271.
- אנדרסון, בנדיקט. **קהילות מדומיינות**. (1999). הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב.
- אשטון, ת.ס. **המהפכה התעשייתית 1760-1830**. (תשמ"ב – 1982). בית ההוצאה לאור של האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב.
- אילוז, אווה. **תרבות הקפיטליזם**. (2002). משרד הבטחון הוצאה לאור, ירושלים.
- באטלר, ג'ודית. **קוויר באופן ביקורתי**. (2007). רסלינג, תל-אביב.
- בזוול, ג'ון. **מהפכות, אוניברסלים וקטגוריות מיניות**. בתוך "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. (2003). ע"מ 111-134.
- ביאל, דוד. **ארוס והיהודים**. (1994). הוצאת עם עובד.
- גיימסון, פרדריק. **פוסטמודרניזם או ההיגיון התרבותי של הקפיטליזם המאוחר**. (2008). רסלינג, תל-אביב.
- גלנר, ארנסט. **לאומים ולאומיות**. (1994). הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב.
- גרוס, אייל וזיו, עמליה. **בין תיאוריה לפוליטיקה: לימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית**. בתוך "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. (2003). ע"מ 9-44. ע"מ 196-216.
- ד'אמיליו, ג'ון. **הקהילה הגיית והפוליטיקה הגיית בסן פרנסיסקו ממלחמת העולם השנייה עד שנות השמונים של המאה העשרים**. בתוך "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. (2003).
- הובסבאום, אריק. **לאומיות ולאומים מאז עידן המהפכה**. (2006). רסלינג הוצאה לאור, תל-אביב.
- ובר, מקס. **האתיקה הפרוטסטנטית ורוח הקפיטליזם**. (1984). עם עובד, תל-אביב.
- ווטני, סיימון. **משטור התשוקה: מין, שונות וחולי**. בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. (2003). ע"מ 217-244.
- מוסה, ג'ורג' ל'. **לאומיות ומיניות באירופה המודרנית**. (2008). מרכז שלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים.
- מקינטוש, מרי. **התפקיד ההומוסקסואלי**. בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית". (2003). עורכים: יאיר קדר, עמליה זיו, אורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. תל-אביב. ע"מ 45-58.
- פוקו, מישל. **תולדות המיניות – הרצון לדעת**. (1996). הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל-אביב.
- רחמימוב, אלון. **קסמו המערער של ה"דראג": תאטרון חוצה-מגדר במחנות שבויים ברוסיה במלחמת העולם הראשונה**. זמנים, 98 (אפריל 2006), ע"מ 107-117.

- Anonymous Queers, **Queers Read This**. (1990). New York.
- Blom, Ida. **Gender & Nation in International Comparison**. Inside “Gendered Nations: Nationalisms & Gender Order in the Long Nineteenth Century”. (2000). Edited by Ida Blom, Karen Hagemann and Catherine Hall. Oxford International Publishers. Oxford & New York.
- Crouthamel, Jason. “Comradeship” and “Friendship”: Masculinity and Militarisation in Germany’s Homosexual Emancipation Movement after the First World War. *Gender & History*, Vol.23 No.1 April 2011, pp. 111–129.
- D’Emilio, John. **Capitalism & Gay Identity**. Inside “The Lesbian & Gay Studies Reader” (1993). Edited by Henry Abelove, Michelle Aina Barale , David M. Halperin. Routledge publishing.
- D’Emilio, John. **The Homosexual Menace – The Politics of Sexuality in Cold War America**. Inside “Making Trouble”. (1992). Routledge Publishing.
- **Gay Left** No.1 Autumn 1975, London.
- **Gay Liberation Front Manifesto** (1971), printed by Russell Press Ltd, Nottingham.
- Hewlett, Sylvia Ann. **A Lesser Life**. (1986). William Morrow and Company, Inc. New York.
- Hirshman, Linda. **Victory: The Triumphant Gay Revolution**. (2012). Harper Collins Publishers, New York.
- Jackson, Julian. **Living In Arcadia**. (2009). The University of Chicago Press, Chicago and London.
- Johnson, David K. **The Lavender Scare: The Cold War Persecution of Gays and Lesbians in the Federal Government**. (2004).The University of Chicago Press. Chicago & London.
- Kelly, Joan. **Did Women Have A Renaissance**. Inside: Women, History & Theory The Essays of Joan Kelly. (1984). Chicago: The University of Chicago Press. pp. 19–50.
- Lee Badgett, M.V. **Money, Myths And Change – The Economic Lives of Lesbians and Gay Men**. (2001). The University of Chicago Press, Chicago and London.
- Madson, N.H. **The legacy of ACT UP’s policies and actions from 1987-1994**, National Lawyers Guild, Vol. 69, No. 1, 2012, pp. 45-64.
- Medick, Hans. **The Proto-Industrial Family Economy: The Structural Function of Household and Family during the Transition from Peasant Society to Industrial Capitalism**. *Social History*, Vol. 1, No. 3 (Oct., 1976), pp. 291-315.
- Rand, E.J. **A Disunited Nation and a Legacy of Contradiction: Queer Nation's**

- Construction of Identity.** Journal of Communication Inquiry 28:4 (October 2004), pp. 288-306
- Oosterhuis, Harry. **Homosexual Emancipation in Germany Before 1933**, Journal of Homosexuality, (1992), 22:1-2, 1-28.
 - Sternweiler, Andreas. **Self-Confidence and Persistence: Two Hundred Years of History.** (2004). Schwules Museum, Berlin, Germany.
-
- i ג'יימסון, פרדריק. פוסטמודרניזם או ההיגיון התרבותי של הקפיטליזם המאוחר. (2008). רסלינג, תל-אביב.
- ii אשטון, ת.ס. **המהפכה התעשייתית 1760-1830.** (תשמ"ב – 1982). בית הוצאה לאור של האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב.
- iii Kelly, Joan. **Did Women Have A Renaissance.** Inside: Women, History & Theory The Essays of Joan Kelly. (1984). Chicago: The University of Chicago Press. pp. 19–50.
- iv בזוול, ג'ון. **מהפכות, אוניברסלים וקטגוריות מיניות.** בתוך "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו וארון קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. (2003). ע"מ 111-134.
- v D'Emilio, John. **Capitalism & Gay Identity.** Inside "The Lesbian & Gay Studies Reader" (1993). Edited by Henry Abelove, Michelle Aina Barale, David M. Halperin. Routledge publishing.
- vi Medick, Hans. **The Proto-Industrial Family Economy: The Structural Function of Household and Family during the Transition from Peasant Society to Industrial Capitalism.** Social History, Vol. 1, No. 3 (Oct., 1976), pp. 291-315.
- vii מקינטוש, מרי. **התפקיד ההומוסקסואלי.** בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית". (2003). עורכים: יאיר קדר, עמליה זיו, ארון קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. תל-אביב. ע"מ 45-58.
- viii אילוז, אווה. **תרבות הקפיטליזם.** (2002). משרד הבטחון הוצאה לאור.
- ix מוסה, ג'ורג' ל'. **לאומיות ומיניות באירופה המודרנית.** (2008). מרכז שלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים.
- x מוסה, ג'ורג' ל'. **לאומיות ומיניות באירופה המודרנית.** (2008). מרכז שלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים.
- xi הובסבאום, אריק. **לאומיות ולאומים מאז עידן המהפכה.** (2006). רסלינג הוצאה לאור, תל-אביב.
- xii גלנר, ארנסט. **לאומים ולאומיות.** (1994). הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב.
- xiii מקס. **האתיקה הפרוטסטנטית ורוח הקפיטליזם.** (1984). עם עובד, תל-אביב.
- xiv פוקן, מישל. **תולדות המיניות – הרצון לדעת.** (1996). הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל-אביב.
- xv Jackson, Julian. **Living In Arcadia.** (2009). The University of Chicago Press, Chicago and London.
- xvi Sternweiler, Andreas. **Self-Confidence and Persistence: Two Hundred Years of History.** (2004). Schwules Museum, Berlin, Germany.
- xvii Sternweiler, Andreas. **Self-Confidence and Persistence: Two Hundred Years of History.** (2004). Schwules Museum, Berlin, Germany.
- xviii Oosterhuis, Harry. **Homosexual Emancipation in Germany Before 1933**, Journal of Homosexuality, (1992), 22:1-2, 1-28.
- xix מוסה, ג'ורג' ל'. **לאומיות ומיניות באירופה המודרנית.** (2008). מרכז שלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים.
- xx מוסה, ג'ורג' ל'. **לאומיות ומיניות באירופה המודרנית.** (2008). מרכז שלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים.
- xxi Oosterhuis, Harry. **Homosexual Emancipation in Germany Before 1933**, Journal of Homosexuality, (1992), 22:1-2, 1-28.

- xxii Crouthamel, Jason. **“Comradeship” and “Friendship”: Masculinity and Militarisation in Germany’s Homosexual Emancipation Movement after the First World War.** *Gender & History*, Vol.23 No.1 April 2011, pp. 111–129.
- xxiii Oosterhuis, Harry. **Homosexual Emancipation in Germany Before 1933**, *Journal of Homosexuality*, (1992), 22:1-2, 1-28.
- xxiv Sternweiler, Andreas. **Self-Confidence and Persistence: Two Hundred Years of History.** (2004). Schwules Museum, Berlin, Germany.
- xxv רחמימוב, אלון. קסמו המערער של ה"דראג": תאטרון חוצה-מגדר במחנות שבויים ברוסיה במלחמת העולם הראשונה. זמנים, 98 (אפריל 2006), ע"מ 107-117.
- xxvi Sternweiler, Andreas. **Self-Confidence and Persistence: Two Hundred Years of History.** (2004). Schwules Museum, Berlin, Germany.
- xxvii Sternweiler, Andreas. **Self-Confidence and Persistence: Two Hundred Years of History.** (2004). Schwules Museum, Berlin, Germany.
- xxviii Crouthamel, Jason. **“Comradeship” and “Friendship”: Masculinity and Militarisation in Germany’s Homosexual Emancipation Movement after the First World War.** *Gender & History*, Vol.23 No.1 April 2011, pp. 111–129.
- xxix Sternweiler, Andreas. **Self-Confidence and Persistence: Two Hundred Years of History.** (2004). Schwules Museum, Berlin, Germany.
- xxx Sternweiler, Andreas. **Self-Confidence and Persistence: Two Hundred Years of History.** (2004). Schwules Museum, Berlin, Germany.
- xxxi Sternweiler, Andreas. **Self-Confidence and Persistence: Two Hundred Years of History.** (2004). Schwules Museum, Berlin, Germany.
- xxxii אנדרסון, בנדיקט. קהילות מדומיינות. (1999). הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב.
- xxxiii אילוז, אווה. **תרבות הקפיטליזם.** (2002). משרד הבטחון הוצאה לאור.
- xxxiv אילוז, אווה. **תרבות הקפיטליזם.** (2002). משרד הבטחון הוצאה לאור.
- xxxv Hewlett, Sylvia Ann. **A Lesser Life.** (1986). William Morrow and Company, Inc. New York.
- xxxvi D'Emilio, John. **Capitalism & Gay Identity.** Inside “The Lesbian & Gay Studies Reader” (1993). Edited by Henry Abelove, Michelle Aina Barale, David M. Halperin. Routledge publishing.
- xxxvii Hewlett, Sylvia Ann. **A Lesser Life.** (1986). William Morrow and Company, Inc. New York.
- xxxviii D'Emilio, John. **The Homosexual Menace – The Politics of Sexuality in Cold War America.** Inside “Making Trouble”. (1992). Routledge Publishing.
- xxxix Johnson, David K. **The Lavender Scare: The Cold War Persecution of Gays and Lesbians in the Federal Government.** (2004). The University of Chicago Press. Chicago & London.
- xl D'Emilio, John. **The Homosexual Menace – The Politics of Sexuality in Cold War America.** Inside “Making Trouble”. (1992). Routledge Publishing.
- xli Hirshman, Linda. **Victory: The Triumphant Gay Revolution.** (2012). Harper Collins Publishers, New York.
- xlii Hirshman, Linda. **Victory: The Triumphant Gay Revolution.** (2012). Harper Collins Publishers, New York.

- xlili ד'אמיליו, ג'ון. הקהילה הגיית והפוליטיקה הגיית בסן פרנסיסקו ממלחמת העולם השנייה עד שנות השמונים של המאה העשרים. בתוך "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. (2003). ע"מ 196-216.
- xliv מקינטוש, מרי. **התפקיד ההומוסקסואלי**. בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית". (2003). עורכים: יאיר קדר, עמליה זיו, אורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. תל-אביב. ע"מ 45-58.
- xlv אדלמן, לי. **בתי תה וסימפטיה או האפיסטמולוגיה של בית השימוש**. בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית". (2003). עורכים: יאיר קדר, עמליה זיו, אורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. תל-אביב. ע"מ 245-271.
- xlvi Blom, Ida. **Gender & Nation in International Comparison**. Inside "Gendered Nations: Nationalisms & Gender Order in the Long Nineteenth Century". (2000). Edited by Ida Blom, Karen Hagemann and Catherine Hall. Oxford International Publishers. Oxford & New York.
- xlvii ביאל, דוד. **ארוס והיהודים**. (1994). הוצאת עם עובד.
- xlviii ד'אמיליו, ג'ון. הקהילה הגיית והפוליטיקה הגיית בסן פרנסיסקו ממלחמת העולם השנייה עד שנות השמונים של המאה העשרים. בתוך "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. (2003). ע"מ 196-216.
- xliv Hirshman, Linda. **Victory: The Triumphant Gay Revolution**. (2012). Harper Collins Publishers, New York.
- l **Gay Liberation Front Manifesto** (1971), printed by Russell Press Ltd, Nottingham.
- li **Gay Left No.1** Autumn 1975, London.
- lii Hirshman, Linda. **Victory: The Triumphant Gay Revolution**. (2012). Harper Collins Publishers, New York.
- liii Hirshman, Linda. **Victory: The Triumphant Gay Revolution**. (2012). Harper Collins Publishers, New York.
- liv ווטני, סיימון. **משטור התשוקה: מין, שונות וחולי**. בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. (2003). ע"מ 217-244.
- lv Madson, N.H. **The legacy of ACT UP's policies and actions from 1987-1994**, National Lawyers Guild, Vol. 69, No. 1, 2012, pp. 45-64.
- lvi ווטני, סיימון. **משטור התשוקה: מין, שונות וחולי**. בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. (2003). ע"מ 217-244.
- lvii Hirshman, Linda. **Victory: The Triumphant Gay Revolution**. (2012). Harper Collins Publishers, New York.
- lviii Hirshman, Linda. **Victory: The Triumphant Gay Revolution**. (2012). Harper Collins Publishers, New York.
- lix Hirshman, Linda. **Victory: The Triumphant Gay Revolution**. (2012). Harper Collins Publishers, New York.
- lx Madson, N.H. **The legacy of ACT UP's policies and actions from 1987-1994**, National Lawyers Guild, Vol. 69, No. 1, 2012, pp. 45-64.
- lxi Hirshman, Linda. **Victory: The Triumphant Gay Revolution**. (2012). Harper Collins Publishers, New York.
- lxii Madson, N.H. **The legacy of ACT UP's policies and actions from 1987-1994**, National Lawyers Guild, Vol. 69, No. 1, 2012, pp. 45-64.
- lxiii Hirshman, Linda. **Victory: The Triumphant Gay Revolution**. (2012). Harper Collins Publishers, New York.
- lxiv Rand, E.J. **A Disunited Nation and a Legacy of Contradiction: Queer Nation's Construction of Identity**. Journal of Communication Inquiry 28:4 (October 2004), pp. 288-306.
- lxv Anonymous Queers, **Queers Read This**. (1990). New York.

-
- lxvi Rand, E.J. **A Disunited Nation and a Legacy of Contradiction: Queer Nation's Construction of Identity.** Journal of Communication Inquiry 28:4 (October 2004), pp. 288-306.
- lxvii גרוס, אייל וזיו, עמליה. **בין תיאוריה לפוליטיקה: לימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית.** בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. (2003). ע"מ 9-44.
- lxviii גרוס, אייל וזיו, עמליה. **בין תיאוריה לפוליטיקה: לימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית.** בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. (2003). ע"מ 9-44.
- lxix גרוס, אייל וזיו, עמליה. **בין תיאוריה לפוליטיקה: לימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית.** בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. (2003). ע"מ 9-44.
- lxx באטלר, ג'ודית. **קוויר באופן ביקורתי.** (2007). הוצאת רסלינג.
- lxxi באטלר, ג'ודית. **קוויר באופן ביקורתי.** (2007). הוצאת רסלינג.
- lxxii באטלר, ג'ודית. **קוויר באופן ביקורתי.** (2007). הוצאת רסלינג.
- lxxiii Lee Badgett, M.V. **Money, Myths And Change – The Economic Lives of Lesbians and Gay Men.** (2001). The University of Chicago Press, Chicago and London.
- lxxiv אילו, אווה. **תרבות הקפיטליזם.** (2002). משרד הבטחון הוצאה לאור.
- lxxv ג'יימסון, פרדריק. **פוסטמודרניזם או ההיגיון התרבותי של הקפיטליזם המאוחד.** (2008). רסלינג, תל-אביב.